

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Pedagogiky a psychologie
Studijní program: Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času

**POZITIVNÍ A NEGATIVNÍ ÚČINKY ZPĚVU
NA ČLOVĚKA**

**POSITIVE AND NEGATIVE INFLUENCES OF
SINGING ON A MAN**

Bakalářská práce: 08–FP–KPP– 17

Autor:
Petra HORECKÁ (DOLÁKOVÁ)

Podpis:

Adresa:
U stadionu 895
293 01, Mladá Boleslav

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Bubeníčková

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
60	26	0	0	7	1

V Liberci dne:

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 1. 12.2009.

Petra Horecká

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Zuzaně Bubeníčkové, za její věcné připomínky a rady. Dále bych ráda poděkovala své matce, že mi umožnila studium na vysoké škole a podporovala mě v jeho průběhu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala Zuzaně Brandové, která mi poskytla své děti k pozorování a pomáhala mi při výzkumu. Dík také patří mým spolubydlícím za trpělivost.

Anotace

Tématem práce je pozitivní a negativní účinek zpěvu na člověka. V první kapitole se autorka zabývá historickým vývojem zpěvu a jeho jednotlivými obdobími. Dále práce pokračuje vývojem zpěvu lidského jedince a jeho specifiky. Autorka rovněž prochází jednotlivá období a vyzdvihuje nejdůležitější momenty vývoje lidského hlasu a formování jeho vztahu ke zpěvu. Ve třetí kapitole se dostává k povětšinou pozitivním, ale také negativním účinkům zpěvu na člověka, které vytyčuje a pátrá po jejich příčinách, prevenci a odstranění. Volnočasové sféře a zastoupení zpěvu v ní, je věnovaná čtvrtá kapitola této práce a největší důraz zde klade autorka žádoucí pedagogické působení, profesionalitu odborníků, materiální vybavení jednotlivých institucí apod. V páté kapitole seznamuje autorka s výsledky svého pozorování a vytyčuje možná východiska pro zlepšení této situace ve volnočasové sféře. Praktická část je založena na výzkumu aktivního a pasivního zpěvu zejména v rodinném prostředí a jeho důležitost.

Anotation

This thesis deals with the topic of positive and negative influences of singing on people. In the first chapter the author deals with historical development of singing in different time periods. In the second chapter the author continues with description of the development of singing in a person's life with its specifics. The author is going through different development periods of a person and highlights the most important moments of the development of human voice and forming its attitude towards singing. In the third chapter mostly positive but also negative effects of singing on a person are set and analyzed. She searches after the origins of negative effects, their prevention and possible elimination. The fourth chapter is dedicated to the appearance singing in the free time sphere. The biggest emphasis is put on desired pedagogical influence, professionalism of experts, material equipment of different institutions etc. In the fifth chapter the author introduces the results of her observation on the appearance of singing in everyday life of a person and on how different institution influence its appearance. She sets out possible basis for improvement of current situation. The practical part is built on a research of frequency and form of active and passive singing especially in family environment. Further the importance assigned by parents to singing and its influence on family and work life was researched.

Annotation

Das Thema der Arbeit ist positive und negative Auswirkung des Gesangs auf den Mensch. In dem ersten Kapitel beschäftigt die Autorin sich mit der historischen Entwicklung des Gesangs und mit seinen einzelnen Zeitschnitten. Weiter geht die Arbeit mit der Entwicklung des Gesangs und ihren Besonderheiten fort. Die Autorin diskutiert auch den einzelnen Zeitschnitten des Menschenlebens und gibt die wichtigsten Momenten der Entwicklung der Menschenstimme hervor. In dem dritten Kapitel kommt sie besonders zu den positiven aber auch den negativen Wirkungen des Gesangs auf Menschen, die sie stellt auf und sucht ihre Anlässe, Prävention und Formen der Ausschaltung. Das vierte Kapitel verlegt sich auf die Repräsentation des Gesangs in der Freizeitsphäre und am größten Gewicht legt die Autorin auf den wünschenswerten pädagogischen Einfluß, die Professionalität der Experten, das materiell Ausgestalten der einzelnen Institutionen u. ä. In dem fünften Kapitel macht die Autorin mit den Ergebnissen ihrer Beobachtung bekannt und stellt die mögliche Ausgangspunkten für Verbesserung dieser Situation in der Freizeitsphäre. Der praktische Teil ist etabliert an der Beobachtung des aktiven und passiven Gesangs, besonders in der Familienumgebung, und seiner Wichtigkeit.

Klíčová slova: zpěv, pozitivní a negativní účinek, lidský hlas, pedagog, vývoj, postoj

Key words: singing, positive and negative influence, human voice, teacher, development, attitude

Stichwort: der Sang, die positive und negative Auswirkung, der Pädagog, die Menschenstimme, die Entwicklung, die Stellung

OBSAH

Úvod.....	7
1 Historie a vývoj zpěvu.....	8
1.1 Hudba pravěku.....	8
1.2 Kultura starého orientu	9
1.3 Židovská hudba.....	9
1.4 Antická hudba.....	9
1.5 Gregoriánský chorál.....	10
1.6 Světský jednohlas a počátky české hudby	10
1.7 Vývoj vokální polyfonie a česká hudba (14. a 15. století)	11
1.8 Renesance	12
1.9 Baroko.....	13
1.10 Klasicismus.....	13
1.11 Romantismus	15
1.12 Česká hudba v době předsmetanovské	16
1.12.1 Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich.....	17
1.13 Impresionismus.....	19
1.14 Česká hudební moderna.....	19
1.15 Expresionismus.....	20
1.16 Hudba 20. století.....	20
1.17 Současná česká hudba – skladatele píšící dětem	21
2 Vývoj zpěvu lidského jedince	22
2.1 Prenatální období, novorozenec, batole.....	22
2.2 Období návštěvy mateřské školy	23
2.3 Mladší školní věk.....	24
2.4 Střední školní věk- pubescence	25
2.5 Starší školní věk – adolescence	26
2.6 Dospělost	26
2.7 Stáří.....	27
3 Vliv zpěvu	27
3.1 Pozitivní vliv.....	28
3.1.1 Zpěv a emoce	28
3.1.2 Zdravotní účinky zpěvu	30
3.1.3 Vzdělávací charakter hudby.....	32

3.2 Negativní vliv zpěvu na člověka.....	33
3.2.1 Hlasové poruchy	33
3.2.2 Působení Pedagoga	35
3.2.3 Negativní vliv textů.....	36
4 Zpěv ve volnočasové sféře	37
4.1 Období povinné školní docházky	38
4.2 Věk středoškolský.....	39
4.3 Dospělost	40
5 Výčet východisek a výsledky pozorování	40
5.1 Uvědomění si tvárnosti a ovlivnitelnosti dětského věku	40
5.2 Pěstování a upevňování vztahu k pěveckým činnostem v tomto období	41
5.2.1 Vliv rodiny	41
5.2.2 Pedagogický vliv.....	41
6 Praktická Část.....	47
1. Část - Aktivní zpěv.....	47
2. Část – Pasivní poslech.....	51
3. Část – Význam zpěvu.....	53
Závěr.....	54
Seznam použitých zdrojů:	55
Přílohy	56

Úvod

K výběru tématu mé bakalářské práce mě vedl můj blízký vztah k hudbě a zpěvu. Sama se od dětství v této sféře pohybuji a zpěv, který mě provází celým dosavadním životem, mi přináší mnohá pozitiva.

V začátku své práce se věnuji vývoji zpěvu z historického hlediska.

Dále hledám jednak kladné účinky zpěvu, ale také se zamýšlím nad případnými negativy. Zkoumám, jaké pozitivní vlivy hudba a zpěv mohou mít a jak těchto vlivů využívat v každodenním životě a zejména ve výchovné, vzdělávací a volnočasové sféře.

Po odhalení případných negativních vlivů zpěvu následují konkrétní návrhy pro jejich prevenci a případné odstranění.

V práci se zaměřuji jak na prostřední rodinné tak zejména na prostředí institucionální. Hluběji se věnuji konkrétním obdobím života lidského jedince, jeho pěveckému vývoji, hudebním a pěveckým předpokladům, možnostem a také tomu, zda jsou v naší společnosti a v jednotlivých institucích snahy tyto předpoklady podchytit a dále rozvíjet.

Formuluji konkrétní atributy jak úspěšného tak neúspěšného pedagoga, se kterými jsem se ve svém životě měla možnost setkat. V teoretické části se opírám především o studium zadané a další dostupné literatury. Rovněž vycházím z výsledků vlastního pozorování.

V praktické části prezentuji dotazník, který se skládá ze tří částí, v nichž se zaměřuji na zastoupení aktivních a pasivních forem zpěvu zejména v rodinném prostředí a dále na jeho důležitost. Následují výsledky a vyhodnocení tohoto výzkumu.

Mými prioritami při tvorbě této práce je hlubší proniknutí do tématu, naplňování vytyčených cílů a rozšíření vlastních obzorů. Cílem této práce je napomoci čtenářům pochopit význam a důležitost pěveckých činností. Dále ze svých zkušeností a pozorování fakticky podložit své myšlenky a podpořit tímto čtenářův kladný vztah ke zpěvu. Rovněž zachytit specifika vývoje lidského hlasu, ale i vývoje zpěvu obecně.

Věřím, že mi tato práce napomůže ještě více upevnit můj vztah ke zpěvu, více si uvědomovat jeho důležitost a nalézat cesty k jeho realizaci ve vlastní rodině, při vedení volnočasových aktivit a při jakémkoli výchovném působení, kterého se budu aktivně účastnit.

1 Historie a vývoj zpěvu

V této kapitole se autorka zabývá vývojem hudby a zejména zpěvu, tak jak provází lidstvo v různých etapách jeho existence. Seznámí vás s prvními hudebními projevy, hudební kulturou starého orientu, hebrejskou i antickou hudbou a gregoriánským chorálem. Autorka také časově vymezí počátky vývoje polyfonie.

Hudba, spolu se zpěvem jsou staré jako lidstvo samo. Jsou známy důkazy o tom, že hudba a zpěv provází člověka už od prvopočátku jeho bytí. Ať již se jedná o archeologické nálezy hudebních nástrojů, či malby na předmětech a stěnách jeskyň. Ačkoliv existuje řada těchto důkazů, stále jich není tolik, aby nám poskytly jasnou představu o způsobu zpěvu a hudby na počátku lidské existence. Díky této skutečnosti dostává prostor pomocná věda, zvaná etnomuzikologie, jejímž hlavním zaměřením je zkoumání hudebních kultur různých primitivních národů žijících v Africe, Jižní Americe a na ostrovech v Tichomoří.¹

1.1 Hudba pravěku

Hudba a zpěv vznikli z přirozené potřeby člověka vyjádřit vlastní prožitek a sdílení citů. Dodnes neexistuje jediný důkaz, který nám dává jasnou představu, zda člověk nejprve mluvil a poté zpíval, či naopak, ale postupně se jeho zvuky zdokonalovaly a rozčlenily se na artikulovanou řeč a zpěv.

Pravěký člověk využíval hudbu při obřadech a rituálech, které byly významnou součástí jeho života. Jedná se například o rituály spojené s odvrácením nemocí, pohrom, náboženské obřady, obřady plodnosti a úrody atd. Již v této době se objevují základy dirigování, neboli cheironomie, z řeckého cheir – ruka a nomos - řád.

Zpěv měl v počátcích podobu primitivních skřeků, doprovázených trhanými pohyby těla, gesty a hrou na jednoduché nástroje. Se stoupající vyspělostí kultury pochopitelně stoupala i úroveň hudby a zpěvu.

¹ HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0.

V průběhu doby po vzniku zpěvu bádali jak hudební odborníci, tak filozofové, historici a dokonce například i britský přírodovědec Charles Darwin.

Novodobé domněnky : (od 18. století)

Charles Darwin – napodobení ptačího zpěvu

Herbert Spencer (anglický filozof) – vznik zpěvu ze stupňované mluvy

Karl Bucker (německý historik) – prapůvod zpěvu z rytmu práce

Carl Stumpf (německý filozof, muzikolog) – přičkl vznik zpěvu delšímu setrvání hlasu na jedné výši.

1.2 Kultura starého orientu

Tato kultura je jedním z nejranějších období historie s počátky již v dávnověku. Jedná se o oblasti Mezopotámie, Číny, Indie, Egypta a arabsko-islámské oblasti. Navázala na ni Sýrie a Babylónie. Hudba měla zejména bohoslužebnou funkci.

1.3 Židovská hudba

Hlavní funkcí židovské hudby byla funkce bohoslužebná. Položila základ budoucímu křesťanskému zpěvu. Významným pramenem o hudbě tehdejší doby je Starý zákon, kde se nalézají oslavné bojové hudební projevy a zejména žalmy. Patrně se zpívaly trojím způsobem, střídáním dvou sborových skupin - způsob antifonický (protihlasý), nebo sborista střídající se sborem - způsob responsoriální, popřípadě se v úvodu objevila antifona (předzpěv). Žalmy byly také doprovázeny recitací.

Největší rozkvět zaznamenala hudba za starozákonních králů Davida a Šalamouna. Toto období silně ovlivnilo vznik a podobu pozdějšího Gregoriánského chorálu.

1.4 Antická hudba

Vyvíjela se od 6. st. př.nl. do 1. st. př.nl. Zpěv a hudba byly v tomto období nedílnou součástí lidského života a patřili ke vzdělání a zábavě. O vytvoření první tónové soustavy se zasloužili Pythagoras, Eukleidos a Ptolemaios. Prvotně se zde objevují snahy o písemnou notaci. Již zde se objevuje námi dodnes používaný houslový klíč G.

Z této doby se nám zachovalo devět neúplných skladeb, které nám dávají představu o tehdejší podobě zpěvu. Skladby jsou jednohlasé, vokální, doprovázené hudebním nástrojem, který hraje stejnou melodii jako je melodie zpívána. Z oněch devíti písní jmenujme alespoň Seikiovu píseň, Dva hymny na boha Apollóna a Tři hymny Dionisovy.

1.5 Gregoriánský chorál

Gregoriánský chorál byl po staletí inspiračním zdrojem evropské umělé hudby. Jedná se o soubor několika tisíců jednohlasých, vokálních skladeb, určených pro konkrétní místa bohoslužebných obřadů. Veškeré texty chorálu jsou latinské a jejich pramenem je bible.

Název získal podle svého tvůrce a reformátora papeže Řehoře Velikého. Použita je zde sylabická melodika, kdy jeden tón provází jednu slabiku, nebo melismatická, kdy je nad jednou slabikou zpíváno několik tónů. Dochází zde však i ke kombinaci těchto dvou stylů.

Opět se zde setkáváme s antifonickým a responsoriálním zpěvem. Někteří zkušení zpěváci si melodie přizdobovali a vkládali do nich nové nápěvy-sekvence, tropy. Gregoriánský chorál je zpíván v církevních tóninách (jónická, dórská, frygická, lydická, mixolydická, aiolská). Tempo jednotlivých písní je zatím volné, bez přesného určení taktů a délek not. Melodie je klenutá, bohatě zdobená melismaty. Se vznikem Gregoriánského chorálu vznikla potřeba záznamu melodické linky. Kolem 9. st. vznikly takzvané neумы, umístěné volně nad text, jež naznačovali pouze směr melodie a počet tónů.

V tomto období se hudební teorií zabývali duchovní. Jedním z nich byl také hudební teoretik Quido z Arezza, jež položil základy notačního principu. Zavedl takzvanou solmizaci (ut, re, mi, fa, sol, la, si, do) a notovou osnovu.

1.6 Světský jednohlas a počátky české hudby

Kromě křesťanských liturgických zpěvů žila mezi lidmi lidová píseň i umělá světská hudba. Světský jednohlas vzniká mezi kočovnými hudebníky. Jejich písně mají nejružnější náměty.

Podle obsahu se rozlišovaly chansony, balady, serenády, plankty a dále písně pijácké, historické, pastýřské a mravoučné. Jako doprovod byla používána loutna, lira, harfa, flétna, fidula a bicí nástroje. Písně byly většinou sólové, v refrénu se objevovaly sbory. Jednou z nejvýznamnějších dochovaných sbírek je sbírka Carmina Burana. Z tohoto díla z roku 1230 vycházel i známý skladatel Carl Orff.

Počátkem 12.st. skládali na severu Francie převážně epické písně tzv. truvéri. Na jihu to byli trubadúři, u nichž převažovali písně lyrické. Minnesängři byli umělci v Německu. Jejich pokračovatelé Meistersingři byli představitelé měšťanského umění organizovaného Cechy. Zpočátku zpívali jednohlasně, později se objevuje i vícehlas.

Hudba v českých zemích vznikala v přirozené závislosti na hospodářském a politickém vývoji. O jejích počátcích není ještě vše bezpečně známo. Koncem 8. st. se v Čechách rozvíjí slovanská liturgie, jež byla kolem 11.st. vytlačena liturgií latinskou (Gregoriánským chorálem).

Je důležité zmínit první dvě dochované duchovní písně. Na přelomu 10. a 11. st. vznikla píseň Hospodine, pomiluj ny! Jedná se o jednohlasý nápěv s rozsahem čisté kvarty, mírně melodicky zvlněný. Druhou dochovanou písní je chorál z konce 12. st. Svatý Václave! Má vyspělejší formu, je melodicky bohatší s rozsahem oktávy. V době kdy se v kulturně vyspělých evropských zemích začíná rozvíjet vokální polyfonie, u nás se rozvíjí a dosahuje vrcholu jednohlas.

1.7 Vývoj vokální polyfonie a česká hudba (14. a 15. století)

Ještě za rozkvětu Gregoriánského chorálu se začíná objevovat nový způsob zpěvu - vokální polyfonie. Tento způsob bývá označován jako Ars Antiqua (1250-1320). Vícehlas byl založen na souběžném pohybu obou hlasů v intervalech čisté kvarty, kvinty či oktávy, nebo souzvuku hlavního hlasu - Cantus firmus a druhého hlasu. První podobou vícehlasu je Organum. Zde se uplatňují výše zmíněné intervaly. Další podobou je Discantus, ve kterém hlasy mohou jít i v protipohybu. Obě podoby mají duchovní charakter.

Náboženské vícehlasé texty, kde ke cantus firmus byly vytvářeny dva vyšší hlasy s odlišným textem, rytmem i jazykem se nazývají Moteta. Cantus firmus byl čerpán

z Gregoriánského chorálu. Pokud píseň měla světský text, nazývala se Madrigal. Za kolébku vícehlasu je považována katedrála Notre Dame, v níž působili představitelé pařížské školy, vzniklé v roce 1150.

Zesvětštění přichází mezi rokem 1320 – 1420 v období nazývaném Ars Nova. Hudba je zpěvnější, ozdobnější, rytmicky pestřejší a libozvučná. Interval kvinty, kvarty a oktávy je nahrazen libozvučnějším souzvukem tercie. V této době vznikla složitá polyfonní technika Kontrapunkt, v němž převažuje melodická a rytmická samostatnost všech hlasů.

V této době v Itálii nastává takzvané Trecento, kde z neum umístěných nad textem vzniká chorální notace.²

V Čechách za vlády posledních Přemyslovců a Lucemburků pozorujeme značný rozkvět ve všech oblastech. Praha byla hlavním městem císařství, sídlem univerzity a měla kontakt s celou Evropou. Přes to, jak autorka naznačila v závěru předchozí kapitoly, pozorujeme opoždění za evropským vývojem udržováním jednohlasu. V době husitské byl zde vícehlas zcela odmítán.

Z této doby se zachovaly světské písně, většinou s milostným textem. Z náboženských textů to jsou chorály, z nichž nejznámější je Ktož jsú Boží bojovníci. Dále vznikaly kancionály, které vynikaly po stránce knihařské a výtvarné. Také se vyvíjelo dramatické básnictví. Nejprve náměty duchovní, později světské. Běžnou součástí těchto her byly zpěvy. Z konce 15. století se zachovalo i několik záznamů lidových písní.

1.8 Renesance

Největší rozvoj vokální polyfonie nastává v období renesance. S růstem počtu hlasů vzniká potřeba rozšířit rozsah pěveckých partů - basový part. Někteří skladatelé rovněž tvořili hudební hříčky, například v podobě kánonů. (Račí, hádankový, zrcadlový). Z dříve neuznávaných intervalů tercie a ze sext se stávají často používané.

Nizozemští autoři skládali i velmi složité kompozice skýtající až 36 hlasů. Melodické linky se složitě poplétaly bez ohledu na text.

² HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0.

V české polyfonické škole se projevila snaha o jednodušší kompozici, správnou deklamaci a českou melodičnost. Během 2. poloviny. 16. st. již bylo překonáno zpoždění zapříčiněné husitstvím. O vrcholu české renesance můžeme mluvit až v době, kdy v jižní Evropě nastupuje baroko a monodie. Rozvívěla se ars nova i ars antiqua.

Autoři se zabývají tvorbou mší, zakládají se dvorní kapely skvělé úrovně kupříkladu dvorská kapela na Pražském hradě, skládající se ze 45 zpěváků.

1.9 Baroko

V barokní hudbě pokračuje vývoj vokální polyfonie. Autoři kladou důraz na srozumitelnost textu. Durové a mollové tóniny vítězí nad církevními. Stejně jako v ostatních oblastech umění tak i v hudbě se objevují kontrasty. Jednou z nejdůležitějších nově vzniklých forem je opera. Vedle ní se rodí oratorium jakožto její duchovní podoba. Setkáváme se zde rovněž s koloraturním zpěvem. Další novou formou je kantáta. Vokálně instrumentální skladba s jak duchovní, tak světskou tematikou. Vycházela z Gregoriánského chorálu a měla techniku moteta.

V Čechách pokračuje vývoj vokální polyfonie s projevy italského vlivu a také vlivu české lidové tvorby. Autoři komponující v této době se věnují převážně kontrapunktickým skladbám, sonátám, mším, kantátám atd. Koncem období vznikají varhanní a orchestrální skladby, většinou raně klasického charakteru. Jediným domácím skladatelem zabývajícím se operou byl František Václav Míča.

1.10 Klasicismus

Jedná se o období vybroušené formy, přehledné a vřelé melodiky, připomínající lidovou píseň. Pro klasicistní hudbu je typické zdůrazňování jednoho vedoucího hlasu, zatímco ostatní hlasy mají charakter doprovodu jednoduchých akordů.

Toto období je také spojováno s vývojem opery. V Itálii převažovala opera buffo, v Německu to byl singspiel(hra se zpěvem) a ve Francii opera zvaná comique. Úpadek v dramatickosti vyvolal snahu po reformě. K nejvýznamnějším patřil německý skladatel

Christoph Willibald Gluck. Ve svých operách usiloval o námětovou pravdivost a citový prožitek, potlačoval kult zpěváka. Libreta jsou psána v národním jazyce skladatele, tzn., že se opera dostává z italského vlivu.

Rovněž Haydnovo rozsáhlé dílo zní dodnes na koncertních podíích. Využíval vlivu lidové hudby a sloučil hudební styly mannheimský a severoněmecký. Znakem jeho hudby je universalnost. Sám o sobě řekl: „Mojí hudbě rozumějí lidé na celém světě. ”

Dalším velikánem tohoto období byl bezesporu Wolfgang Amadeus Mozart. Za svůj krátký život vytvořil velké a krásné dílo. Jeho hudba vyniká líbeznou zpěvností, průzračnou čistotou harmonie, zdravým rytmem a je převážně optimistická. Svým rozsáhlým dílem v oblasti opery se jednoznačně zasloužil o rozvoj zpěvu.

Za dovršitele klasicismu je považován Ludwig van Beethoven, který ukázal hudbě další vývojovou cestu. Jeho melodie je zpěvná, výrazná a hutná, vedle toho rytmus vzrušený, synkopický, přízvučný. Výrazným mezníkem ve světovém vývoji zpěvu je jeho 9. symfonie D moll, kde k 4. části připojil k orchestru smíšený sbor a čtyři sólisty. Tím Beethoven podtrhl význam skladby a zahájil tak novou éru hudby, v níž je literární slovo konkrétní předlohou pro zhudebnění.³

Z českého klasicismu stojí v souvislosti s tímto za zmínku Jiří Antonín Benda, který se věnoval mimo jiné tvorbě singspielů a melodramů. V nichž se nechává inspirovat J. J. Rousseauem, který doporučoval spojení hudby a mluveného slova. Dalším významným Čechem působícím v klasicismu je Josef Mysliveček, který obohatil hudební sféru o řadu oper, kantát, oratorií, koncertních árií atd. Jeho skladby hrál i malý Mozart s otcem Leopoldem. Evropského věhlasu rovněž dosáhl i František Xaver Dušek, který psal koncerty, sonáty, symfonie a skladby pro klavír.

³ HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0.(str. 27)

1.11 Romantismus

V tomto období se již hudba stává samozřejmou součástí měšťanského vzdělání. V každé domácnosti můžeme najít jednak klavír, ale také ostatní hudební nástroje. Dochází k takzvané demokratizaci hudby.

Ve své tvorbě skladatelé uplatňují ideály společnosti a vlastního národa. Rovněž se upevňují vztahy mezi hudbou a jinými uměleckými obory jako je divadlo a literatura. Vokální hudba a opera se značně rozvíjí a vzniká nová forma-symfonická báseň. Z vokální hudby je důležité zmínit umělou píseň a sborovou tvorbu.

Umělecká díla mají často milostný námět, popřípadě je zde vyjadřována láska k vlasti. Skladatelé hledají další náměty v pohádkách, mýtech a národní historii.

Za tvůrce umělé písně je považován Francz Schubert, který působil v raně romantickém období. Bývá rovněž nazýván králem písní. Zhudebňoval básně Goetha a Shillera. Napsal více než 600 písní, které mají dokonalý tvar a vynikají svou melodičností a dramatickostí. Z všech jmenujme alespoň Krále duchů, Zastaveníčko, Pstruha a Planou růži.

Také v romantismu zaznamenala opera značný rozvoj. Vzniká takzvaná velká opera s vynikajícími zpěváky, baletem a sbory. Kladen velký důraz na efekt a přepychovou výpravu. Tento typ velké opery vytvořil Giacomo Meyerbeer.

V italské romantické opeře září Guiseppe Verdi. Dokázal vyjádřit hloubku citů a lidskou vášeň. Napsal celkem 27 oper. Mezi nejznámější patří Rigoletto, Trubadúr, Traviata, Aida, Nabucco a jiné.

U novoromantismu je třeba v souvislosti se zpěvem jmenovat alespoň Richarda Wágnera, reformátora opery. Z opery vytvořil prokomponované, ucelené drama, kde mají všechny složky vysokou hudební úroveň – hudební, scénickou, režijní, pěveckou. Rovněž

zdůrazňoval srozumitelnost zpěvu.⁴ Protože byl sám spisovatelem, nepodceňoval ani kvalitu libreta. Mezi jeho vrcholné dílo patří Prsten Nibelungův, Lohengrin, Bludný Holanďan, Tristan a Isolda a jediné komické dílo Mistři pěvci norimberští.

Z ruské operní tvorby je třeba zmínit Michail Ivanovič Glinka, který ve své tvorbě vycházel z lidových písní a tanců.

V mocné hrstce se opeře věnoval A.P. Borodin, jehož Kníže Igor je velmi vypracované a kvalitní dílo. Rovněž M.P. Musorgskij, který se po sobě zanechal známou operu Boris Godunov a písně Jeremuški, Gopak, O bleše a písňový cyklus Dětská světnička, který napsal na vlastní texty. K tvorbě rovněž přispívá i N.R. Korzakov svými operami Májová noc, Pohádka o caru Saltánovi, Mozart a Salieri atd.

V 90. letech 19. Století vzniká v italské opeře nový proud, takzvaný Verismus (it.vero = pravda). Za jeho předchůdce je považován Georges Bizet, autor opery Carmen. Hudba je zaměřená na silný účinek, drastické náměty a oplývá naléhavou až vtíravou melodikou, živelnou rytmikou a efektní instrumentací. Z nejvýznamnějších jmenujme Giacoma Puccini, který napsal například Toscu, Bohému, Manon lescaut a Madame Butterfly.

1.12 Česká hudba v době předsmetanovské

Velkou zásluhu o proniknutí hudebního umění do lidových vrstev měli venkovští kantoři. Tito učitelé sami ovládali hru na hudební nástroje, byli schopni hrát díla velkých mistrů a často sami komponovali. Těmto dovednostem vyučovali i mládež. Mnohdy vedli svůj kulturní život i před zákazy svých feudálních a církevních představených

Jedním z takovýchto byl i Jan Jakub Ryba, který vydal první český zpěvník pro školy – Kancionálek a jako první od dob Jana Blahoslava se zabýval hudební teorií česky. Jako první také začal skládat české umělé písně (Dvanáctero písní) a chrámové skladby v lidovém tónu. Jeho díla jsou neodmyslitelnou součástí českých Vánoc.

⁴ HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0. (str. 38)

Období národního obrození je časem, kdy hudba přispívala k vytváření národního povědomí a nového národního kolektivu.

Svou činnost začínají sběratelé národních písní. Tuto myšlenku poprvé vyslovili Václav Hanka a Pavel Josef Šafařík. Nejvýznamnějšími pak byli František Sušil a Karel Jaromír Erben, byli prvními, kdo zaznamenával také nápěv písní. Písně měly velký význam pro vývoj českého jazyka.

Národní písně upravovali Jan pavel Martinovský a Pavel Křižkovský. Mezi skladatele umělých písní se řadí Jan Theobald Held, J.L Zvonař, Josef Vorel a jiní. Písně vycházely ve sborníku věnec ze zpěvů vlasteneckých, jehož redaktory byli Josef Krasoslav Chmelecký a František Škroup.

Významnou buditelskou roli v národním obrození hrálo divadlo a zpěvohra. Česká hudba až do této doby postrádala vlastní operu, což vedlo Františka Škroupa k vytvoření první z nich. Nesla název Dráteník a její premiéra se dočkala nemalého úspěchu. Při průřezu tímto obdobím nelze nezmínit J.K. Tyla a jeho Fidlovačku, jejíž součástí je i česká národní hymna, Kde domov můj.

1.12.1 Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich

Následující období patří třem velikánům české hudby. Každý z nich přizpěl k jejímu rozvoji a dopomohl lidem k upevnění vztahu k ní.

„Cíl, který jsem si ustanovil....jest dokázat, že my Čechové, nejsme pouhými muzikanty výkonnými, nýbrž že jsme tvůrčí silou obdařeni, ano, že máme i svou vlastní a zvláštní hudbu. ”

(Bedřich Smetana r. 1880 v dopise příteli Janu Karlovi)⁵

⁵ HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0. (str. 49)

Dílo Bedřicha Smetany je rozsáhlé a nemělo by v souvislosti s tématem práce smysl ho obsáhnout. Nutné je však zmínit, že k rozvoji zpěvu a hudebního povědomí dopomohly jeho opery a písně. Jeho operní tvorba je známá po celém světě, mezi jeho díla patří Braniboři v Čechách, Prodaná nevěsta, Dalibor, Libuše, Dvě vdovy, Hubička, Tajemství, Čertova stěna.

Smetana rovněž trpěl nesvobodou národa a to se odráželo i v jeho tvorbě. Z písňové tvorby to je Píseň svobody na slova J.S.Kolára.

Jeho přínos pro českou hudbu a národní povědomí je naprosto nepopiratelný.

Antonín Dvořák také proslavil českou hudbu a to nejen v Evropě, ale i v Americe. Jeho opery z počátku neměli valného úspěchu, ale zato Moravské dvojzpěvy na slova lidových písní ze Sušilovy sbírky ho proslavily. Rodinné neštěstí ho inspirovalo k vytvoření oratoria s latinským textem - Stabat Mater, pro sóla, sbor a orchestr. Souběžně s tímto vznikali i písňové cykly Cypřiše, Večerní písně, Cigánské melodie.

Po návratu ze spojených států, kde působil jako ředitel konzervatoře, píše Dvořák své nejkrásnější opery. Byly to Rusalka, Čert a Káča, Jakobín, Dimitrij a Armida.

Jako doposud jediný český skladatel dosáhl za svého života domácího i světového vzhlasu. Jeho rozsáhlá písňová tvorba i operní tvorba ovlivnila vývoj zpěvu v pozitivním slova smyslu a jeho moravské dvojhlasy si dodnes vybírají učitelé a sbormistři do svých repertoárů.

Dalším mezníkem ve vývoji české hudby byl moderní český melodram, jehož zakladatelem byl Zdeněk Fibich. Jedná se o hudbou doprovázený přednes básně nebo činohry. Hudba nehraje jen ilustrační roli, ale rozvíjí i dramatičnost a podtrhuje význam textu. Nejznámější Fibichův melodram je vodník a Štědrý den na motivy Erbenovy Kytice.

Fibich se věnoval i písňové tvorbě jako například cykly písní Jarní paprsky, Šestero písní a Poupata.

1.13 Impresionismus

Tento směr převzal svůj název od francouzského malířského hnutí. Prezentuje se zvukovou barevností, dojmem prchavé vteřiny podobné barevným skvrnám impresionistických malířů, snažících se zachytit pomíjivost okamžiku v přírodě nebo v životě. Hudební impresionismus je charakteristický jasně členěnou dynamikou, barevnou harmonií, útržkovitostí, jemnou dynamikou a instrumentací. První místo v nástrojovém zastoupení zaujímá klavír.

Za zakladatele je považován Claude Achille Debussy. Z jeho tvorby se dotýkají tématu práce písně z konce tvůrčího období jako Vánoce dětí, které už nemají domova a Galantní slavnosti. V impresionistickém stylu rovněž komponoval Maurice Ravel. V souvislosti se zpěvem je možné zmínit operu Dítě a kouzla.

1.14 Česká hudební moderna

„Na přelomu století došlo v české hudbě k mohutné explozi tvůrčí aktivity. Po generaci Národního divadla nastupují výrazné, průbojné osobnosti: Leoš Janáček, Josef Bohuslav Foerster, Vítězslav Novák, Josef Suk, Otakar Ostrčil. Zcela novými způsoby se vyrovnávají s národní tradicí a lidovou hudební kulturou, ale také přijímají podněty z evropského hudebního vývoje, především post-romantismu a impresionismu.”⁶

Většina výše zmíněných skladatelů se svou tvorbou dotýkala oblasti zpěvu. Ať už to byla písňová tvorba, sborové balady nebo jiné. Dá se tedy říci, že i v tomto období se zpěv rozvíjel, předával, zdokonaloval a vyhledával.

⁶ HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0. (str. 58)

1.15 Expresionismus

Jedná se o skutečnou vzpouru proti dosavadním pravidlům a řádům. Nastávají změny v jednotlivých složkách hudební řeči a v samotných způsobech ztvárnění myšlenek. V harmonii se vyvíjí chromatika, využívá se kvarta a opouští se tónina. Tímto vzniká atonalita.

Toto období nedává zpěvu a jeho vývoji moc velký prostor díky užívání nezpěvných kroků jako zvětšené kvarty, velké septimy a nóny.

Za zakladatele tohoto směru je považován Arnold Schönberg, Alban Berg a Anton Webern.

Za zmínku též stojí Pařížská šestka (Les Six) – skupina šesti skladatelů: Darius Milhaud, Arthur Honegger, Francis Poulenc, Georges Auric,,, Lousis Durey, Germane Tailleferrová a básník Jean Cocteau. Skupinu spojoval odpor proti romantickému patosu a impresionistické zjemnělosti. Vyzdvihovali hudbu všedního dne a nebáli se sebevětších experimentů. Vytvářeli takzvanou hudbu nové věčnosti, kdy zhudebňovali anekdoty, jídelní lístky, inzeráty a jiné texty z běžného života. Vysmívali se tak společnosti a měšťákům.

Tímto rozvíjeli zpěv a podněcovali okolí k hudebním činnostem.

1.16 Hudba 20. století

V tomto období vzniká množství nových směrů jako například atonální hudba, dodekafonie, čtvrttónová hudby, seriální hudba, punktualistická hudba, aleatorní hudba, konkrétní hudba a hudba elektronická.

Rovněž v této době působí řada velikanů. Z českých jmenuje autorka alespoň Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů a Jaroslava Ježka.

Leoš Janáček mimo jiné intenzivně studoval moravskou lidovou píseň. S Františkem Bartošem vydali Národní písně moravské, dále sám upravil lidové písně ve sbírkách

Moravská lidová poezie v písních, Hukvaldská lidová poezie v písních a Lidová nokturna. Vrcholným dílem jsou Lašské tance. Z operní tvorby je to Osud, Kát'a Kabanová, Z mrtvého domu, Věc Makropulos, Výlety pana Broučka a Příhody lišky Bystroušky. Komponoval rovněž pro sbory. Například Maryčka Magdónova, Kantor Halfar, Sedmnáct tisíc. Ve své tvorbě se zpěvu věnoval a to zejména lidovým písním. Byl velkým sběratelem nápěvů a badatelem lidského hlasu.

Rovněž Bohuslav Martinů je činný v písňové tvorbě. Z jeho vokální tvorby jsou velmi známé Písníčky na jednu stránku a Písníčky na dvě stránky a Čtyři dětská říkadla. V souvislosti s tímto velikánem je nutné zmínit skladbu pro ženský sbor, dětský sbor, alt, baryton a recitátora - Otevírání studánek.

Při zmínce o Jaroslavu Ježkovi je nutné říci, že jeho písně, které napsal pro divadlo Voskovce a Wericha se staly naprostými evergreeny. Tmavomodrý svět, Když jsem kytici vázala, Život je jen náhoda, Nebe na zemi a spoustu dalších, zpívají lidé dodnes. Režiséři si je vybírají do svých filmů a interpreti stále zařazují do svých repertoárů.

V zahraniční tvorbě v období 20. Století, také nalézáme řadu významných hudebníků, kteří mají se zpěvem, operní či písňovou formou co dočinění. Autorka tedy alespoň nastíní jejich výčet:

Bela Bartók, Benjamin Britten, Aaron Copland, George Gershwin, Loenard Bernstein, Paul Hindemith, Arthur Honegger, Aram Chačaturjan, Dmitrij Kabalevskij, Zoltán Kodály, Carl Orff, Sergěj Prokofjev, Dimitrij Šostakovič, Igor Stravinskij

1.17 Současná česká hudba – skladatele píšící dětem

Pro rozvoj zpěvu a budování vztahu k hudebním činnostem je důležitý kvalitní repertoár. Při hudebním působení na děti je žádoucí, aby byly zaujaté a pro věc zapálené. Následující výčet autorů se věnuje komponování pro děti v současné době a přispívají tak k rozvoji zpěvu jako takového a ke zlepšení možností výchovného působení na děti.

Ilja Hurník, Pavel Jurkovič, Ivana Loudová, Jaroslav Krček, Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř, Jaromír Nohavica, ještě nedávno žijící Petr Eben,...

Závěrem kapitoly je nutné říci, že zpěv a hudba neustále prochází vývojem, mění se podle trendů a potřeb posluchačů. Je pozitivním faktem, že i dnes se píším pro děti, které jsou pro budování vztahu k pěveckým činnostem velmi důležité, skladatelé věnují.

2 Vývoj zpěvu lidského jedince

Zmiňujeme-li vliv zpěvu a hudby na člověka, je také nezbytné uvědomit si specifika pěveckého vývoje v daném věku. Toto může předejít přepínání hlasu, přeceňování nebo podceňování výkonů a základních metodických chyb. Tento výčet autorka obohacuje o příklady z vlastní praxe.

Při periodizaci hudebního vývoje této práce částečně vychází z publikace Úvod do psychologie hudby od Doc. PhDr. Františka Sedláka, CSc. Jedná se tedy o výčet z hlediska pedagogického. Autorka zvolila následující rozčlenění:

- Prenatální období, novorozenec, batole
- Mladší školní věk
- Střední školní věk – pubescence
- Dospělost
- Stáří

2.1 Prenatální období, novorozenec, batole

Prvním setkáním s hudbou je pro lidský plod tlukot matčina srdce. Stejně tak i její hlas, který se učí rozpoznávat. Průzkumy dokazují, že zpívá-li matka již během těhotenství, daří se jí plod zklidnit a ihned po porodu je dítě schopné rozeznat známou melodii, na kterou reaguje rovněž utišením. Nejčastěji se v tomto období dítě setkává se zpěvem v podobě ukolébavky nebo zklidňujícího rituálu.

Hlas je prvním hudebním nástrojem, který dítě používá po příchodu na svět. „Malé děti používají svůj hlas zpočátku správně, tvoří ho na základě přirozené, ničím nenarušené

souhry dechu a hlasivek. Spokojeným pobrukováním, pláčem, smíchem, zavýsknutím, radostným zvoláním nebo údivem posilují svůj dech a zlepšují jeho součinnost s hlasivkami. Libují si v melodických zvukových projevech a bezprostředně jimi vyjadřují prožívanou libost či nespokojenost.” Vysvětluje učitelka zpěvu a metodička PaedDr. Alena Tichá, PhD.⁷

Hudební vývoj v tomto období je úzce spojen s ostatními funkcemi psychiky a tvoří nedílnou součást psychického a tělesného vývoje dítěte. Je založen na senzorio-motorické jednotě a souvisí hlavně s rozvojem fonematického sluchu. V prvním půlroce života prochází sluchový analyzátor vlivem biologického zrání a zrakových podnětů z okolí jakousi učební dobou, která se projevuje radostí dítěte ze zvuků. Chce je slyšet opakovaně a samo je vyluzovat. Zpěv matky v tomto období sehrává velmi kladnou roli a pro zdárný hudební vývoj dítěte je jeho existence přímo nepostradatelná.⁸

2.2 Období návštěvy mateřské školy

Návštěva mateřské školy je důležitým mezníkem ve vývoji dítěte a za předpokladu kvalitní práce učitelek doplňuje hudební a pěveckou výchovu započatou v domově. Dítě se dostává do styku s kolektivem, což autorka považuje za další motivační faktor.

Obzvláště v MŠ je velmi důležité, aby učitelka zpívala čistě a byla tak dětem dobrým pěveckým vzorem. V tomto období dítě nejvíce napodobuje své vzory, tudíž zejména rodiče a učitelky v MŠ. Sbormistr libereckého Severáčku - Milan Uherek se na tuto problematiku přímo zaměřuje. Při svém semináři pro střední odbornou školu pedagogickou v Nové Pace, jehož se autorka účastnila, zejména zdůrazňoval důležitost dobrých pěveckých vzorů a nedozírnou nutnost pěveckého vzoru rodičů. Jak autorka již dříve nastínila, u rodičů nezáleží na kvalitě zpívaného projevu, ale je i přesto nutné, aby svým dětem zpívali a předávali jim tak pozitivní vztah k pěvecké činnosti. V mateřské škole, jakožto vzdělávací instituci, jsou na učitelku kladeny vyšší nároky, co se týče intonace a rytmiky zpívaného projevu.

⁷ ŠTEFEK, František. My jsme malí muzikanti. *Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22. Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

⁸ SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby II.* 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986. 140 s.

Z vlastní praxe uvádí autorka případ tříletého Kryštůfka, který po nástupu do volnočasové aktivity zpívat nechtěl, styděl se a nedokázal intonovat. Po rozhovoru s rodiči a jejich motivaci ke zlepšení tohoto stavu, začal jeho tatínek, který rovněž není schopen intonovat, s Kryštůfkem zpívat. Po několika týdnech ztratil Kryštof ostych, a už jen tím, že texty písní znal z domu, získával jisté sebevědomí v pěveckých činnostech. Pod vedením hudebně fundované učitelky byl schopen naučit se intonovat a za několik měsíců se stal zpěv jeho nejoblíbenější činností.

V tomto období se stává zpěv součástí dětských her (např. zajíček v své jamce atd.) a doprovází pohyb. Děti v předškolním věku jsou schopny zpívat čistě, ale rytmika je potřeba procvičovat.

Skladatelské činnosti pro tuto skupinu se věnují například Zdeněk Svěrák a Jaroslav Uhlíř. Pro rodiče, kteří sami zpívat neumějí, nebo nechtějí, dává toto prostor, alespoň pro použití reprodukované hudby.

„Toto období umožňuje intenzivní rozvoj pěveckých dovedností. Hrtanové svalstvo sice není ještě v plné funkci, a proto hlasivky kmitají převážně na okraji hlasové šterbiny. To způsobuje typický tón dětského hlasu. Poměrně slabý, lehký a barevně světlý.”⁹

2.3 Mladší školní věk

Pěvecká výchova se stává součástí školní výuky. Již od první třídy se děti učí noty a základy hudební nauky. Tímto nastává první moment, kdy je jejich zpěv hodnocen. Možnost hodnocení dává učiteli velkou moc, kterou by si měl uvědomovat a podle toho s ní nakládat. V tomto věku děti rovněž začínají navštěvovat kroužky, sborečky a Základní umělecké školy.

Negativní vliv na jedince mladšího školního věku by mohlo mít například to, že získává přístup k internetu, kde je mimo jiné velké množství nekvalitní hudby s vulgárními texty. Autorka se domnívá, že toto období je velmi důležité pro formování vztahu ke zpěvu

⁹ SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby II.*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986. 140 s.(str.124)

jakožto i k hudbě jako takové. Nucení ke cvičení na nenáviděný hudební nástroj, ale i naprosté nepodporování hudebních aktivit by mohlo vést k odklonu od této oblasti.

Zatímco v předchozím období jsou pěvecké výkony dětí na poměrně stejné úrovni, v období předškolního věku se začínají výrazně lišit. Projevy žáků vykazují každý jednotlivě jejich vývojové stádium. Výsledky výzkumu, o kterém hovoří Doc. Sedlák, ukázaly, že jenom polovina zkoumaných dětí vstupujících do první třídy má okamžité předpoklady k plnění požadavků školní hudební výchovy. Smutný je ovšem i fakt, že téměř třetinu dětí označil za hudebně vývojově retardovanou.

Negativní vliv na tento fakt má jednoznačně absence zpěvu v rodině, rovněž nekvalitní hudební výchova v mateřské škole a v neposlední řadě velké množství konzumní hudby ze sdělovacích prostředků.

Šestileté dítě by tedy mělo být schopno zapamatovat si jednoduchý nápěv, reprodukovat neznámou melodii a vybavit si v minulosti vnímané hudební útvary. V tomto období se rovněž intenzivně rozvíjí motorika, která umožňuje hru na hudební nástroj. Vznikají tímto hudební zážitky ovlivňující celý život. Je také nutné zmínit, že v tomto období výrazněji, než v kterémkoliv jiném se diferencují rozdíly mezi mimořádně hudebně nadanými dětmi, které se svými zájmy i tempem hudebního vývoje odlišují od svých méně dispozičně vybavených vrstevníků.

2.4 Střední školní věk- pubescence

V základní škole je v tomto období naneštěstí zpěv odsouván na druhou kolej. Na hudební výchovu není většinou kladen velký důraz. Rovněž ustupuje spontánní zpěv, pokud není žakovým osobním primárním zájmem. Jedinci věnující se zpěvu v tomto období zakládají skupiny, navštěvují sbory, popřípadě se věnují sólovému zpěvu. Objevují se první skladatelské pokusy.

Toto tedy způsobuje prohlubování rozdílů v intonaci a v kvalitě hudebního projevu. Jako pozitivní vidí autorka fakt, že člověk v tomto věku pociťuje potřebu překládat si cizojazyčné písně. Což napomáhá rovněž jazykové výchově. Negativně naopak může

působit fakt, že mnohdy žáci tuto hudbu poslouchají nepřiměřeně hlasitě, nebo s výše zmíněnými vulgárními texty. U chlapců může zpomalit pěvecký vývoj mutace. Chlapci se stydí zpívat a přestávají se tedy zpěvu věnovat. Období mutace vyžaduje od hudebních pedagogů citlivý a individuální přístup k žákům a dodržování hlasové hygieny.

2.5 Starší školní věk – adolescence

Po prudkých změnách v pubertě dochází v období adolescence k ustálení konečné polohy, výšky a barvy hlasu. Hlas získává typický ženský nebo mužský charakter.

S výjimkou konzervatoří a středních odborných škol pedagogických se bohužel na středních školách nezpívá. Student je tedy odkázán sám na sebe a své zájmy. (Kapely, kroužky atd.) Mladý člověk v tomto období poslouchá hudbu poměrně často a jeho vkus je ovlivnitelný. Jmenujme například hitparádu Eso nebo pěveckou soutěž Superstar.

Autorka, která sama navštěvovala střední odbornou školu pedagogickou, mohla sledovat rozdíly mezi pedagogickými třídami a gymnáziem. Ve třídách SOPŠ se výrazněji více zpívalo a to i ve volných chvílích jako jsou přestávky nebo volné hodiny.

2.6 Dospělost

Získané hudební reakce, asociace, stejně tak i hudební dovednosti se ustalují a upevňují. Vlivem dalšího vzdělávání se mohou tyto dovednosti prohubovat a zdokonalovat.

Dospělý jedinec se dostává do jiné role, když jakožto rodič zpívá svým dětem. Ustaluje se hudební vkus jedince a v tomto věku je nejvíce schopen produkovat a vytvářet nové hudební hodnoty. Řada dospělých se věnuje hudbě na amatérské úrovni. Pěvecká činnost je ovlivněna hudebním vkusem a mírou dovedností.

S příchodem levných DVD nosičů, IPhonů, IPodů a MP3 přehrávačů na trh jsou dostupnější mnohé koncerty a nahrávky. Velká část dospělých poslouchá hudbu při cestě

do práce, na služební cestě nebo na nákupech. Převládá tedy pasivní poslech nad aktivním zpěvem.

Autorka zastává názor, že i v dospělosti by si každý měl najít čas a způsob jak uspokojovat své hudební potřeby, dále se pěvecky rozvíjet a využívat pozitiv, které pěvecký projev přináší.

2.7 Stáří

„Zdá se, že hudební talent je téměř nezničitelný, a pokud se nevyskytne stařecká demence (celkové oslabení psychických funkcí), může se manifestovat dokonce i v pozdním stáří v umělecky významných hudebních skladbách. Toto vyvrcholení hudebního talentu ”zázračných starců” ke konci jejich života bývá v psychologii hudby považováno za protipól projevů ”zázračných dětí” na počátku ontogeneze.”¹⁰

Změny hlasu ve stáří?

Všechny výše popsané vývojové fáze mají svá specifika. Působení různých institucí je nevýraznější od narození do 20-22 roku života. Pro každou etapu života je důležité něco jiného, ale spojujícím prvkem je bezesporu podpora hudebních aktivit a vkusu. Zpěv může provázet lidský život od počátku až do konce a přinášet tak lidskému jedinci pozitivní účinky s ním spojené. Úkolem rodičů a pedagogů je tedy podporovat vztah k pěveckým a hudebním aktivitám, využívat je a stávat se tak dobrým vzorem pro budoucí rodiče.

3 Vliv zpěvu

Hudba a zpěv tvoří důležitou součást lidského života a ovlivňuje jeho různé oblasti. Jako například rodinný život, školní nebo pracovní prostředí, zdravotní a psychickou stránku, ale zejména rozvíjí estetické cítění. Zpěv provází lidstvo a lidského jedince od počátku jeho existence. Citlivost na hudební podněty je individuální a projevuje se v odlišné míře vzhledem k věku, k vyspělosti posluchače a k jeho momentálnímu

¹⁰ SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby II.*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986. 140 s.(str.138)

duševnímu stavu. Tento názor podporuje Doc. PhDr. Arne Linka, CSc: „Účinky hudby mohou být nejen rozmanité, ale i protichůdné u různých jedinců, anebo i u téhož jedince v různých obdobích.“¹¹

Každý by si měl být vědom, jak prospěná mu může být hudba a zpěv, zároveň si však musí uvědomovat negativní vlivy. Toto platí zejména pro rodiče a pedagogy, kteří by měli svým vlastním způsobem vést ostatní k hudbě.

Pro ně je zejména důležité pochopit, jak může zpěv škodit, ale i pomáhat, aby nedošlo k narušení vztahu ke zpěvu a úplné odloučení od této oblasti, která by mohla člověku ulehčit a napomoci v mnoha životních situacích. V neposlední řadě se může, důsledkem špatného působení, jednat nejen o ztrátu zájmu a ochuzení života, ale i o závažné fyzické poškození.

3.1 Pozitivní vliv

3.1.1 Zpěv a emoce

Hudební umění se více než kterékoliv jiné silně dotýká emoční sféry člověka. Vedle veškerého vlivu hudby spatřuje autorka ten nejvýznamnější v ovlivňování jeho emočního života.

Naléhavou a emocionální působivost hudby osobitě vystihl, ve své době slavný a obávaný kritik, Eduard Hanslick v knize O hudebním krásnu: „Schopnost působit na city musíme přiznat všem uměním bez výjimky. Přece jen však nelze oddisputovat, že hudba působí v tomto směru svým zvláštním a zcela osobitým způsobem. Ovlivňuje duševní rozpoložení rychleji a intenzivněji, než kterékoliv jiné umění. Několik akordů může navodit náladu, již dosáhne báseň teprve delší expozicí, a obraz až když se do něj hlouběji vcítí, ačkoliv na rozdíl od hudby disponují celou řadou představ, s nimiž naše myšlení

¹¹ LINKA, Arne. *Kapitoly z muzikoterapie*. 1. vyd. Rosice u Brna : Gloria, 1997. 155 s. ISBN 80-901834-4-1.(str.25)

spojuje pocity radosti a bolesti. A nejen to. Ostatní umění nás přemlouvají, hudba přepadá. Nejsilněji zakoušíme její moc, jsme-li silně vzrušeni, nebo naopak uvolnění.“¹²

Za zmínku stojí též domněnka renomovaného francouzského ušního lékaře prof. Alfreda Tomatise, zkoumajícího vliv hudby na člověka už mnoho let, který se proslavil svými encefalografickými pokusy, podle nějž „člověk slyší celým tělem.“

Význam hudby je nepopíratelný. Rovněž i význam zpěvu. Zpěv může přinášet člověku radost, uvolnění, uspokojení. Tuto tezi potvrzuje Oxfordský profesor Robin Dunbar. Svým výzkumem dokázal, že zpěv doprovází nárůst endorfinů, hormonů, které navozují pocity libosti a štěstí.

Citové působivosti a náladotvornosti hudby a zpěvu se odedávna využívá k navození atmosféry při společenských událostech, obřadech a ceremoniích všeho druhu.

Vliv zpěvu na emoční stránku člověka může započít již v prenatálním období. Poprvé se dítě setkává se zvuky kolem 20. týdne těhotenství. Působení zpěvu na emoční vývoj jedince se po narození stále prohlubuje. Některým dětem rodiče i zpívají, zpěv jednoho hlasu je pro děti lehko srozumitelný, příjemný a uklidňující. Hudební psycholog doc. PhDr. Marek Franěk, CSc., Ph.D., říká¹³: „Pomocí této formy komunikace se prohlubují vztahy mezi dětmi a dospělými a děti se také učí, že hudba je přirozená forma emocionálního výrazu i mezilidské komunikace.“

„Matčin zpěv vnuká dítěti pocit bezpečí, jistoty a ochrany: i když má usínající dítě zavřené oči, povědomý matčin hlas mu signalizuje její blízkost. Někteří pediatři vyzorovali, že kojenci, jimž jejich matky nezpívají ukolébavky nebo konejšivé písně podobného druhu (velmi často se dnes bohužel spíše setkáváme s tím, že svým dětem nezpívají vůbec nic, popřípadě je nutí poslouchat hlučnou reprodukovanou hudbu, kojeneckému věku absolutně nepřiměřenou), bývají nervóznější než jejich vrstevníci

¹² HANSLICK, Eduard. *O hudebním krásnu*. Jaroslav Střítecký. 3. vyd. Praha : Supraphon, 1973. 213 s.

¹³ ŠTEFEK, František. *My jsme malí muzikanti. Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22.
Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

vychovávání s mateřským zpěvem.“¹⁴ Je prokázáno, že matčin zpěv uklidní dítě víc, než třeba její vyprávění, byť podávané jemným něžným způsobem.

Rovněž zklamání a deprimovaní lidé mohou nalézt v hudbě možnost k odreagování a odplavení negativních pocitů. Slova Doc. PhDr. Arneho Linky, CSc. poslouží jako závěr podkapitoly o vlivu zpěvu a hudby na emoční stránku člověka: „Podle své povahy může hudba určitého druhu člověka stimulovat, aktivizovat, alarmovat, mobilizovat, naplňovat energií a pocitem lidské důstojnosti, relaxovat, uvolňovat, uklidňovat, konejšit, euforizovat, inspirovat, oduševňovat, může mu být od jisté míry náhradou za chybějící mezilidské vztahy, nebo při nedostatku lásky anebo uznání, dávat mu pocit smyslu života a duševního naplnění, může být ventilem psychického přetlaku, zdrojem osvěžení, únikem ze životních strastí, příležitostí ke společenskému kontaktu, sebevyjádření a mnoho jiného.“¹⁵

3.1.2 Zdravotní účinky zpěvu

Nápad léčit hudbou není žádnou novinkou. Uzdravování za spoluúčasti hudby a jejím prostřednictvím je bezpečně doloženo již od dávného starověku a existují i domněnky, že „muzikoterapie,“ je stará jako lidstvo samo. Existují důkazy o tom, že lidé využívali léčbu hudbou ještě dříve, než spolu začali komunikovat. O mnohostranné využití hudby v medicíně je dnes nemalý zájem.

Pro většinu lidí je muzikoterapie přitažlivá tím, že na rozdíl od mnoha jiných léčebných metod není bolestivá, nepohodlná ani nijak nepříjemná. Terapeutickou funkci může plnit nejen hudba vážná, ale i hudba lehčích, populárních žánrů. Daná hudba nemusí být ani speciálně meditační, relaxační nebo mysl uklidňující. K léčbě se používá hudba pro každého pacienta odlišná, podle jeho aktuální kondice a momentální psychické situace. Člověk potřebuje pro svou duševní hygienu zejména hudbu, která ho oslovuje, s níž vnitřně souzní a se kterou si takzvaně rozumí. Oficiální medicína se k technikám

¹⁴ LINKA, Arne. *Kapitoly z muzikoterapie*. 1. vyd. Rosice u Brna : Gloria, 1997. 155 s. ISBN 80-901834-4-1. (str.25)

¹⁵ Tamtéž (str.25)

muzikoterapie staví vstřícně. Zájem o léčbu hudbou roste i díky rozvoji psychoterapie (léčba založená na pozitivním duševním ovlivňování a působení psychologickými prostředky).

V novodobém lékařství vzrůstá trend nahrazovat farmakoterapii muzikoterapií. Zpěv či poslech hudby v první řadě odvádí pozornost od bolesti. Zvukový stimul vyvolá v mozkové kůře ložisko podráždění, což způsobí útlum ve zbylé části mozku.

Tímto tématem se zabývá řada odborníků, například Karl Barth, který v této souvislosti již dávno zmiňoval pozitivní účinek aktivního zpěvu na činnost plic a krevní oběh. Poslech hudby napomáhá rovněž srůstu zlomenin a hojení pooperačních jizev.

Dle dalšího výzkumu poslech hudby může zpomalovat průběh Alzheimerovi choroby.

Dále je například možné odstraňovat koktavost metodou IAM (Jestliže pacient nedokáže pronést souvisle větu, daný text podloží jednoduchým, známým a snadno zapamatovatelným nápěvem. Později se od tohoto nápěvu odloučí melodie a pacient ve stávajícím rytmu větu pouze skanduje. Nakonec se pokouší větu říci bez rytmické podpory).

Sopranistka Lilly Lehmannová se proslavila svou zpěvní metodou, jíž dokázala vyléčit nachlazené hrdlo a zachránit tak například svůj večerní koncert.

„Lze říci, že hudba vcelku léčí několika způsoby, jež se mohou navzájem prolínat a kombinovat:

- 1) Esteticky, náladotvorností, citovou působivostí, naladěním (přeladěním) psychicky;
- 2) Akusticky - jako nositelka určitých potřebných tónových frekvencí;
- 3) Jako druh činností terapie - léčby zaměstnáním;
- 4) Společensky (resocializačně - jako záminka mezilidského kontaktu;
- 5) Sugestivně - vědomí „jsem léčen“ už samo přináší určité zlepšení”¹⁶

¹⁶ LINKA, Arne. *Kapitoly z muzikoterapie*. 1. vyd. Rosice u Brna : Gloria, 1997. 155 s. ISBN 80-901834-4-1. (str.87)

Dalším využitím hudby a zpěvu v medicíně je bazální stimulace. Při této metodě se v pacientech mimo vědomí navozují libé pocity spojené se zkušeností z dosavadního života. Často se jedná právě o oblíbenou píseň či skladbu.

3.1.3 Vzdělávací charakter hudby

„Jak zjistili vědci v oblasti hudební psychologie, nemá praktikování hudby vliv jen na další rozvoj muzikálního citění a vnímání. Není tedy samoučelné, jak si někdo může myslet. Při učení se hudebním zručnostem jsou zároveň ovlivňovány i některé jiné, tzv. mimo hudební.” „Vliv hudební výchovy se uplatňuje nejvýrazněji v předškolním věku. V raném věku totiž mozková kůra disponuje nejvyšším stupněm plasticity a flexibility, ”tvrdí psycholog a muzikolog Doc. PhDr. Marek Franěk CSc. PhD.¹⁷

Samotný vliv na mimohudební schopnosti bývá vysvětlován mechanismem, jehož stimulace v jedné oblasti kůry mozkové vede zároveň k stimulaci ostatních, s ní funkčně spojených. To se odborně nazývá efekt transferu. Konkrétní výsledek se může projevit hned v několika rovinách důležitých pro správný vývoj malého předškoláka.

Zpěv například pozitivně ovlivňuje rozvoj slovní zásoby a artikulace. A když je navíc praktikovaný pod správným odborným dohledem, dokáže působit relaxačně a zároveň preventivně na zdraví dítěte.

Prostorovou představivost, což je jedna ze složek zkoumaných inteligenčními testy, zlepšuje konkrétně hra na hudební nástroj. Spolu s tím rozvíjí i motorickou zručnost, posiluje paměť a pozornost.

Jako vyjadřovací prostředek podporuje hudba zlepšení komunikačních schopností a osvojení si melodie, tempa a dynamiky zase vede ke kvalitnějšímu pochopení hudební složky řeči s jejími racionálními poselstvími.

¹⁷ ŠTEFEK, František. My jsme malí muzikanti. *Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22. Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

Na závěr tohoto malého výpočtu nelze nezmínit fakt, že hudba podněcuje děti k tvořivosti a pomáhá rozvíjet jejich fantazii, která se jim bude v životě hodit zejména u řešení různých problémů nebo úloh, které je potkají. ¹⁸

Vzdělávací charakter může rovněž mít i text zpívaných či poslouchaných písní. Také již samotným faktem, že si dítě zapamatovává text písně, se rozvíjí jeho paměť a slovní zásoba. Tímto se zabývá mimo jiné i textař dětských písní Zdeněk Svěrák, který záměrně do svých textů vkládá jedno či dvě dětem méně známá slova, aby tak docílil toho, že je dítě nuceno zeptat se rodičů na jejich význam.

Cizojazyčné texty rovněž podněcují dítě k samostudiu a pomáhají pedagogům při výuce jazyků.

Určitý význam má i lidová píseň. Zpravidla bývá jako jedna z prvních, se kterou přichází dítě do styku. Napomáhá posilovat povědomí o vlastním národě, o jeho zvycích a historii a v neposlední řadě rovněž rozšiřuje slovní zásobu. Naneštěstí tento druh písní v poslední době přestává být oblíbený a je postupně nahrazován moderní umělou písní.

3.2 Negativní vliv zpěvu na člověka

3.2.1 Hlasové poruchy

Autorka práce se domnívá, že stěžejním negativním vlivem zpěvu na člověka může být fyzické poškození hlasového ústrojí v důsledku špatné hlasové techniky. Přílišné přepínání hlasivek může vést k závažným onemocněním hlasového ústrojí. Toto se vyskytuje zejména při sborovém zpěvu, kdy jsou jeho členové nuceni zpívat, bez řádného a dostatečně dlouhého rozezpívání. Dále může být lidský hlas poškozován a přepínán při sólovém zpěvu bez odborného vedení, popřípadě je-li jedinec nucen zpívat v prostředí pro hlas naprosto nevyhovujícím, jako například v zakouřeném prostředí, přetopených nebo nevytopených místnostech či v prašném prostředí.

¹⁸ Tamtéž

Dětský hlas je méně náchylný na choroby než hlas dospělého člověka. Přesto se může pod špatným vedením poškodit. Dále může být dětský hlas poškozován, je-li dítě nuceno nebo necháno zpívat v indispozici. Toto platí rovněž i pro dospělého jedince. Zpěv může působit rovněž negativně, pokud dítě zpívá příliš dlouho. Přetrvává-li hlasová indispozice či chrapot delší dobu, je kromě hlasového klidu vhodné vyhledat i foniatra.

Nejčastěji se můžeme setkávat se třemi onemocněními dětského a dospělého hlasu v důsledku špatné hlasové hygieny.

- uzlíky na hlasivkách
- nedomykavost hlasivek
- překrvení hlasivek

Uzlíky na hlasivkách

Jedná se o nejtěžší hlasovou chorobu, způsobenou častým namáháním hlasu, přepínáním hlasového ústrojí při indispozici, tvrdým nasazováním a zpěvem při nachlazení horních cest dýchacích. Projevuje se zduřeninami na okraji hlasivek, které znemožňují úplné dovření hlasivkové štěrbiny. Hlas je výrazně dyšný a zastřený. V tomto případě je nutná lékařská péče, v některých případech je nezbytné chirurgické odstranění.

Nedomykavost hlasivek

Toto onemocnění je rovněž způsobeno jednak přepínáním síly zpěvu ale i častým křikem. Při této poruše je hlasová štěrbina stále pootevřená a unikající dech způsobuje výrazný šelest.

Překrvení hlasivek

Třetí vadou způsobenou nesprávnými technikami zpěvu je překrvení hlasivek. Hlas ztrácí svůj lesk, barvu a krásu. Dochází-li k překrvení častěji, může toto vést až ke krvácení do hlasivkové sliznice.

Při výše zmíněných chorobách je během léčení nutné dodržet hlasový klid, nezpívat, ani nemluvit. Po zlepšení stavu je doporučováno začínat opatrným rozezpíváním.

Šetrně prováděný zpěv je v předškolním věku nejlepší ochranou hlasu, zpevňují se při něm svaly hlasového ústrojí a hlas je odolnější i při mluvení. Prohlubuje se dýchání, lépe se okysličuje mozek a zpěv příznivě působí i na trávení. Správně prováděný zpěv je mimořádně důležitý prostředek, který upevňuje zdraví.

3.2.2 Působení Pedagoga

Jedním z mála negativních vlivů zpěvu na lidského jedince může být špatný pěvecký vzor. Zatímco u rodičů je lépe, aby si dětmi zpívali i přesto, že jejich pěvecké dovednosti nejsou na vysoké úrovni, u pedagoga se předpokládá správný pěvecký vzor. Falešný a neodborný zpěv pedagoga může v první řadě narušovat vztah dítěte ke zpěvu. Pokud dítě nepocítí touhu přiblížit se svému pěveckému vzoru, necítí ani potřebu se ve zpěvních činnostech dále rozvíjet. Dále také falešný a neprofesionální zpěv napodobovaný dítětem, vede k tomu, že dítě přejímá špatné pěvecké návyky a nedosahuje příznivých výsledků. Nejedná se jen o čistotu zpěvu, ale i o rytmiku. V důsledku těchto nedostatků dítě nezískává vhodný základ, ze kterého by mohl čerpat, při budoucích hudebních činnostech, jimž by se mohl v budoucnu věnovat.

Opakem amatérských a neprofesionálních učitelů jsou fundovaní odborníci, kteří sami oplývají nezměrným talentem, ale neuvědomují si, že ne každý je takto obdařen. Svými nevhodnými komentáři ke zpěvu vyučovaného jedince mohou rovněž narušit jeho zdravé sebevědomí a vztah ke zpěvu jako takovému. Rovněž příliš vysoké nároky kladené na vzdělávaného mohou vést k rezignaci na tento obor. Dále i přílišným cvičením může dojít jednak k hlasovým poruchám výše zmiňovaným, ale také k psychické frustraci.

Základním pilířem pěvecké výchovy je dobře připravený učitel. Úspěch hudebně-výchovného působení je závislý na úrovni jeho teoretické a praktické přípravy. Základními atributy by měly být poučenost v odborné a metodické literatuře, dále znalost hudebního materiálu pro vzdělávanou skupinu. Taktéž, by měl mít povědomí o didaktických metodách i přiměřenou dovednost hry na hudební nástroj. Výsledek

výchovné práce závisí na schopnosti motivovat jedince k aktivnímu osvojování hudby. Zejména u dětí je učitelka spolu s rodinou nenahraditelným vzorem nejen v oblasti zpěvu.

Následující negativní faktor ovlivňuje jedince a pedagogy, věnující se zpěvu a jeho výuce několik hodin denně. Přestože se nemusí jednat o nekvalitní hudbu, může docházet k únavě, popřípadě negativnímu vlivu na sluchové ústrojí a k přetěžování nervové soustavy. Často i přes správnou hlasovou techniku může docházet k přetěžování hlasového ústrojí. Toto je zjevné například u sbormistrů.

Proto je u těchto profesionálů důležitá hlasová hygiena, relaxace, dostatek spánku, při němž má zatěžovaná nervová soustava možnost regenerace. Na prvním místě je však především klid a ticho.

3.2.3 Negativní vliv textů

Mezi pozitivními vlivy zpěvu autorka zmiňovala také kladný výchovný vliv textů. Vedle kvalitních, které rozvíjí osobnost člověka, existuje i celá řada těch, jejichž vliv je zcela opačný.

Jedná se o texty s vulgární, s obsahem nehumánně zaměřeným nebo o texty podporující rasovou nesnášenlivost. Kladný vliv nemohou mít ani texty primitivní bez hlubšího významu. Nebezpečí těchto textů spočívá zejména v tom, že se dostávají do posluchačova podvědomí a on je postupně přijímá za své. Doc. PhDr. Marek Franěk, CSc. PhD se k tématu vyjadřuje takto: „Otázka, zda posluchače ovlivňuje pouze hudební složka, nebo také text je předmětem intenzivních sporů mezi hudebníky už od konce 16. století. Hudbě můžeme najít díla, kde jsou slovo a hudba dokonale propojeni, avšak existují i případy kdy obsah hudby a textu spolu příliš nekorespondují. Může dojít k tomu, že hodnotný text je pro prožitek důležitější než třeba nenápaditá hudba, které jej doprovází. Častější je však opačný případ – prožitek posluchače je spíše vyvolán účinkem samotné hudby. V souvislosti s úvahami o působení populární hudby si však musíme uvědomit, že vzhledem k internacionálnímu charakteru současné populární hudby je její text vždy většímu množství posluchačů těžko srozumitelný.”¹⁹

¹⁹ ŠTEFEK, František. My jsme malí muzikanti. *Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22. Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

Následující myšlenku k tomuto rovněž vyslovil zpěvák Craig Andersen, který řekl: „ Je pravda, že texty písní jsou až druhořadé a hlavní vliv má hudba, navíc je u řady písní obtížné rozumět textu. Přesto má podle mého názoru na posluchače vliv i text písní.”²⁰

Sama autorka zastává názor, že texty písní mohou velmi ovlivňovat posluchače a je důležité dbát na jejich výběr. Rodiče by si měli uvědomovat, že svým vlastním hudebním vkusem a poslechem ovlivňují i volbu textů a žánrů u svých dětí. Zejména u dětí předškolního věku, kdy se intenzivně rozvíjí paměť je záhodno volit vhodné a povznášející texty.

Zpěv v převážné většině přináší lidem pozitivní zážitky a pocity. Pozitivní vliv tedy převládá. Nicméně negativní vliv dovedený do důsledků může jedince do značné míry poškozovat. Jak fyzicky, tak i po psychické stránce. Je nutné přikládat důležitost výběru učitele a jeho kvalifikaci. Pedagog má mít povědomí o anatomické skladbě hlasového ústrojí. Musí mít k hudbě a zpěvu kladný vztah.

4 Zpěv ve volnočasové sféře

Téma zpěvu ve volnočasových aktivitách bylo okrajově zmíněno již ve druhé kapitole této práce, která je věnována hudební ontogenezi jedince. Vlivem zrychlování životního tempa a stále vyšších nároků na pracujícího člověka, vzniká potřeba institucí, které vyplňují volný čas dětí. Řada rodičů má zájem na tom, aby volný čas jejich dětí byl kvalitně naplňován. „Rodiče dnes o vzdělání svých dětí více přemýšlí. Když jsou na prvním stupni chodí na zpěv, později se ale zájem přesouvá na jazyky a když je jen trochu možné, snaží se své dítě co nejdříve dostat na víceleté gymnázium, kde mají často i odpolední vyučování. Proto je z hudebky odhlašují. Toto dříve určitě nebylo.

Situace dnes vypadá tak, že všechny oslovené domy dětí a mládeže i základní umělecké školy po celé republice, evidují jednoznačně rostoucí zájem o vzdělávací programy.

²⁰ ŠTEFEK, František. My jsme malí muzikanti. *Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22. Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

Na mimoškolní vzdělávání přispívá stát ročně 250 milionů, za posledních pět let se ale tato suma nezvýšila. »²¹

V oblasti zpěvu se pohybují jak fundovaní odborníci, tak amatéři. Důležitým faktorem pro angažovanost odborníků je jednoznačně odpovídající platové ohodnocení. Toto jim bohužel není možné ve státní sféře nabídnout. Řada kvalitních odborníků opouští tuto sféru a věnují se soukromé výuce, která nemusí být pro každého finančně dostupná.

Všeobecně je za odborníka považován absolvent konzervatoře či akademie múzických umění. Autorka nicméně zastává názor, že člověk, který se věnuje výuce zpěvu, by neměl být pouze perfektním zpěvákem, ale přinejmenším i kvalitním učitelem. V této souvislosti autorka zaznamenává nedostatečné zastoupení pedagogiky, psychologie a metodiky v předmětovém zastoupení konzervatoří. Konkrétně například konzervatoř Leoše Janáčka v Brně, kde je psychologie vyučována, stejně jako pedagogika, pouze v pátém ročníku studia a to jednu hodinu týdně.

V další části kapitoly autorka rozčleňuje, pro lepší přehlednost, volnočasové aktivity na období podle navštěvovaných školních institucí. Jak předeslala výše, může se jednat o sféru soukromou, nebo státní.

Za počáteční mezník pro následující nástin volnočasových zpěvních aktivit volí autorka nástup na základní školu. Do této doby je prakticky veškerý čas dítěte volný, protože nemá žádné povinnosti.

4.1 Období povinné školní docházky

Toto období skýtá více prostoru pro zpěvní činnosti ve volném čase. Jednak je pracovní doba rodičů často delší, než vyučování jejich potomků, což se snaží vyrovnat volnočasovými aktivitami a jednak je dětská osobnost v tomto věku velmi tvárná a vztah ke zpěvu ještě zpravidla nenarušený.

²¹ PROCHÁZKOVÁ, Bára. Dítě, nebo auto? : Jak češi v krizi investují do vzdělání svých potomků. *Respekt*. 2009, roč. 20, XX 46, s. 34-35. Dostupný z WWW: <respekt.cz>.

Rodiče mohou využívat z nabídky dětských sborečků, kapel, individuální výuky sólového zpěvu, základních uměleckých škol a jiné.

Z vlastní praxe potvrzuje autorka, že také ve školní družině je velký prostor pro rozvoj hudebních aktivit, ale bohužel není příliš využíván.

Velmi dobrým příkladem v tomto směru je bezesporu škola Bodláka a Pampelišky na Veliši, kde každoročně pořádají velkolepou pěveckou soutěž, která vždy motivuje desítky dětí. Součástí hudební výchovy je nahrávání CD nosičů a závěrečný koncert v kulturním domě.

Dalším zdrojem inspirace mohou být například televizní zpívanky, které přetrvávají generace, nebo dětské hudební pořady.

4.2 Věk středoškolský

Jak bylo předesláno v kapitole o vývoji, v tomto věku už záleží na osobním zájmu jedince a jeho potřebě se pěvecky vzdělávat a projevovat. Děti vedené k hudbě ještě stále navštěvují ZUŠ nebo působí v kapelách a pěveckých sborech.

Velký vliv mají rovněž hudební vzory jako slavní interpreti nebo třeba účastníci soutěže superstar. Je obzvláště žádoucí, aby byl hudebním vzorem rodič nebo jiný člen rodiny. Dnes z mnoha různých důvodů není příliš časté, aby se rodina scházela u společného muzicírování, ale pokud se to podaří, může být tato činnost pro všechny povznášející.

S nástupem fenoménu zvaným YOUTUBE se otevírají mladým lidem možnosti zazpívat si i bez znalosti hry na hudební nástroj. Rovněž tento server nabízí nepřehledné množství žánrů, interpretů a písní, mezi nimiž jsou i úplné novinky na hudebním trhu. Dále je mu zde k dispozici karaoke ať již doprovázené melodickou linkou nebo originálním doprovodem. Uživatel má tedy možnost volit pěvecké činnosti podle svého zájmu a možností.

4.3 Dospělost

Pro toto období je specifický nedostatek volného času. Aktivnímu zpěvu se v dnešní době v dospělosti věnuje skutečně málokdo. Jedná se zejména o sbory a amatérské kapely. Rovněž řada věřících se věnuje zpěvu jako součásti náboženských obřadů.

Situace se u dospělého jedince mění s rodičovstvím. S příchodem dětí stoupá potřeba zpěvu.

(Jak myslí Steve Jobs) S nástupem moderních technologií jako jsou výše zmiňované IPhony, IPody, ITunes a tak dále je naplňována u dospělých jedinců potřeba pasivního poslechu. Jedná se o velkokapacitní zařízení tudíž má uživatel k dispozici hodiny a hodiny hudby v té nejkvalitnější podobě. Během pár minut může mít nejčerstvější novinky hudebního průmyslu. Pokud má jedinec dobrý hudební základ, je schopen si vychutnat i hudbu náročnějšího charakteru.

(Tuto kapitolu doplním o výsledky zkoumané situace z dotazníků, které ještě nemám kompletně odevzdané)

5 Výčet východisek a výsledky pozorování

Díky této práci a výzkumu, které měla autorka možnost provést, se potvrdila její domněnka o nedostatku zpěvních aktivit v životě člověka, zejména u dospívajících a dospělých jedinců. I přesto, že hudba přináší tolik pozitivního a může velmi obohacovat lidský život, není při výběru volnočasových aktivit na prvním místě. Autorka v této kapitole vymezí pár základních východisek, k řešení této situace.

Konkrétně:

- Uvědomění si tvárnosti a ovlivnitelnosti dětského věku
- Pěstování a upevňování vztahu k pěveckým činnostem v tomto období

5.1 Uvědomění si tvárnosti a ovlivnitelnosti dětského věku

Osobnost dítěte se v tomto věku formuje a prudce rozvíjí. Je nezvratným faktem, že právě toto období je jedním z nejovlivnitelnějších a nejtvárnějších. Tedy i to, jaký bude mít

jedinec následně postoj ke zpěvu, ve velké míře závisí na tom, jaký si k němu v tomto období vybuduje vztah. Významnou roli hraje motivace a příklad, rovněž i výše zmiňovaný výběr kvalitního pedagoga, který zná a respektuje specifika dětského věku.

5.2 Pěstování a upevňování vztahu k pěveckým činnostem v tomto období

5.2.1 Vliv rodiny

Vliv rodičů hraje nezastupitelnou roli, ale může být náročné dnešní zaneprázdněné rodiče motivovat k budování pevného vztahu jejich dětí k pěveckým činnostem. Toto může být obtížné zejména z důvodu časového vytížení rodičů, ale i z nedostatků jejich vlastních pozitivních zkušeností se zpěvem a jeho vlivem.

V této souvislosti je velmi málo prostoru pro výchovné vzdělávání rodičů jako takové. Kolik rodičů v dnešní době má zájem o různé kurzy týkající se rodičovství, výchovy dětí, rodinného života atd. Autorka si tedy pokládá otázku, kolik by se našlo těch, kteří by byli ochotni vzdělávat se v oblasti vedení svých dětí k pěveckým aktivitám.

5.2.2 Pedagogický vliv

Autorka shledává nejlepšími faktory pro upevňování vztahu ke zpěvu právě pedagogy a vychovatele. Působíme-li na dítě od raného věku, můžeme mu poskytnout kvalitní základ s hudebními zkušenostmi a zážitky, o které se později bude opírat. Rovněž se domnívá, že toto východisko by mohlo být řešením problému upadajícího vztahu k aktivnímu zpěvu. Povedeme-li k tomuto dítěti od útlého věku, budou se pěveckým činnostem věnovat i v dospělosti a je velká pravděpodobnost, že budou dobrým příkladem i pro své potomky a okolí. Tento koloběh by tedy mohl rozpoutat novou vlnu a první krok k návratu k pěveckým aktivitám.

Hovoříme – li o pedagogických pracovnících, jedná se o:

- učitele mateřských škol
- učitele základních škol prvního stupně a druhého stupně s aprobací hudební výchovy
- volnočasové pedagogy
- učitele středních, vyšších a vysokých škol rovněž s aprobací hudební výchovy
- vedoucí pěveckých sborů
- učitelé zpěvu na ZUŠ

Sama autorka prošla během své praxe téměř všemi výše zmíněnými institucemi a měla možnost zakoušet a pozorovat pedagogy při jejich práci. Bude hovořit zejména o nedostatcích, se kterými se můžeme setkat, ale rovněž nezapomíná na to, že velké množství učitelů dělá svou práci velmi dobře a s láskou.

Mateřské školy

Během studia Střední odborné školy pedagogické v Nové Pace měla možnost navštívit řadu mateřských škol a aktivně se podílet na jejich chodu. Po konfrontaci se zkušenostmi ostatních studentek dospěla k názoru, že zpěv zde zdaleka není součástí každého dne. Jedním z důvodů spatřuje v nedostatečné schopnosti hry na hudební nástroj. Učitelka, která není schopná doprovodit píseň na hudební nástroj, vede děti zpravidla ke zpěvu minimálně. Na druhou stranu pokud je zpěv pro učitelku jedním z primárních zájmů, zahrnuje jej do všech činností a tím je výrazně obohacuje. Mezi učitelkami nalezneme i takové výjimky, kdy i přes neschopnost hry na hudební nástroj a ne zcela dokonalý zpěvní projev, vede děti ke zpěvu, zpívá s nimi často a ráda, probouzí a dále prohlubuje jejich vztah k hudbě.

V dnešní době můžeme říct, že většina středních odborných škol pedagogických věnuje dost prostoru pro výuku zpěvu, hry na hudební nástroje a metodiky. Přesto se mezi absolventy najdou tací, kteří ve své následující praxi v mateřských školách se těmto aktivitám odmítají věnovat. Klademe-li si otázku proč se tak děje, nabízí se několik důvodů. Jednak jsou to přehnané nároky učitelů SOŠPg, nesprávný metodický postup, nevhodná nebo žádná motivace. Autorka práce se setkala s různými typy učitelů. Jak

s učitelkou hry na klavír, která sama nebyla schopná zahrát náročnější skladbu, ale její požadavky a nároky byly velmi vysoké, motivace nulová, tak s výbornou klavíristkou, která respektovala hudební vkus studentek, byla schopná je motivovat vlastní hrou, shovívavá při menších nedostatecích. Byl zde tedy zjevný rozdíl ve vztahu ke hře na nástroj mezi studentkami ze skupiny první výše zmíněné učitelky a těmi, které navštěvovaly hodiny klavíru u učitelky druhé. Bylo zajímavé sledovat i podíl a kvalitu hudebních aktivit při praxích těchto studentek v MŠ. Jak je asi patrné rozdíly byly značné.

Kromě výše zmíněného, může být i příčina absence pěveckých aktivit v materiálním nedostatku, jako například nedostatek klávesových nástrojů.

Základní školy

Na základní škole je ve stávajícím školském systému zatím stále prostor pro zpěv omezený na hodiny k tomu určené. S příchodem rámcových programů by se toto mohlo změnit a zpěv by se mohl a měl stát součástí celé výuky.

Na prvním stupni funguje vyučování tak, že jeden učitel zpravidla vyučuje všechny předměty své třídy. Tak se může stát, že hudební výchovu učí nepříliš muzikální pedagog. Autorka se setkala s řadou takových učitelů, kteří i přesto v dětech povzbuzovali kladný vztah k hudbě a zpěvu, například prostřednictvím nahrávek, DVD a VHS nosičů. Další alternativou pro tyto pedagogy je, pokud to podmínky dovolují, přeskupení svého úvazku a výměna s jiným, hudebně zdatnějším učitelem.

Rovněž jako v mateřských školách, i zde často chybí vhodné materiální vybavení, jako jsou například hudební nástroje, zpěvníky apod. Jako východisko vidí autorka zřizování speciálních učeben pro hudební výchovu s veškerým vybavením. Tyto učebny již v některých školách existují, avšak ne vždy je jich plně využíváno.

Vhodným nástrojem ke změně by byla motivace učitelů podněcená vedením školy. Stejně tak by byla vhodnou motivací každoroční společná besídka jednotlivých tříd určená k prezentaci práce v hudebních výchovách.

Druhý stupeň základních škol na tom není s hudební výchovou o nic lépe, ba dokonce ještě hůře. Klasická jedna vyučovací hodina týdně je pro pěveckou výchovu nedostatečná a často ani tato jedna hodina nebývá naplněna kvalitními hudebními činnostmi.

Vyučovat děti v tomto věkovém období je pro pedagoga velmi náročné, zejména proto, že prochází pubertou. Je obtížné vzbudit jejich zájem o téměř jakoukoliv řízenou činnost, natož pak často neoblíbený zpěv. Napomoci by zde mohla vhodná motivace a hledání cesty k této mládeži prostřednictvím jejich hudebního vkusu. Před oblíbený žánr a interprety by se mohl pedagog propracovat až k vážnější hudbě a jejím dějinám.

Autorka měla i zde možnost setkat se s příkladem pedagoga nerespektujícího vkus a zájmy dětí a prosazujícího jen vlastní zápal pro country hudbu, ale i s učitelkou, která dokázala vzbudit dětský zájem a povýšit tím dříve nudné hodiny hudební výchovy na zábavnou a zodpovědnou činnost.

Děti v tomto věku jsou často schopné větších výkonů, než jsou po nich požadovány. Například dvojhlasý zpěv ve třídě by neměl být problémem, ale často se s ním ve školní výuce nesetkáváme. Také podpora hry na hudební nástroj a zapojování doprovodů ke zpívaným písním by mohlo být motivačním činitelem pro děti v tomto věku.

Střední školy

Na středních školách, pokud nejsou pedagogického nebo hudebního zaměření se hudební výchova téměř vytrácí. Dle autorky by se měla vyskytovat alespoň jedna hodina týdně a aktivity amatérských kapel by mohly být podporovány například tím, že budou studentům poskytnuty více či méně vybavené prostory pro zkoušení a muzicírování. Vztah k pěveckým aktivitám by na mimo-oborových školách mohl být rovněž podporován návštěvami koncertů a hudebních workshopů.

Vysoké školy

U vysokých škol už to není pohled na věc tak jednoznačný. Ale, bereme-li hudební výchovu jako součást obecného základu, pak by i zde měla hrát svou roli. Ve studijních plánech téměř všech oborů, například u Technické Univerzity v Liberci, nalezneme

alespoň v jednom z ročníků povinný blok tělesné výchovy. Což poukazuje na to, že sport a pohybové aktivity jsou stále v popředí před pěveckými a hudebními.

Volnočasové instituce

Ve školních družinách je bezesporu velký prostor pro realizaci pěveckých aktivit. Podmínkou je ale nejen motivace pedagoga, jeho hudební schopnosti a zapálení, ale stejně tak jako u všech předešlých institucí je to materiálové vybavení a podpora vedení školy.

„Předpokladem úspěšné hudební výchovy v družinách mládeže, je dobré technické vybavení i hudební a metodická připravenost vychovatelek, které by měly mít stejný teoretický a praktický hudební vzdělání jako učitelé na základních školách. Zatím tomuto základnímu požadavku naše družiny hodně dlužny.“²²

Školní družiny často nemají svoje vlastní prostory a využívají tedy školních tříd. Autorka z vlastní praxe potvrzuje, že právě v této sféře je největší nedostatek pěveckých aktivit. Východiskem mohou být jednak, je-li to možné, vlastní prostory s vybavením a jednak motivace vychovatelů, jejich lepší finanční ohodnocení, požadování viditelných výsledků v této oblasti a angažovanost rodičů v náplni volného času svých dětí.

Existuje řada volnočasových aktivit, které se věnují zpěvu. Některé z nich jsou na velmi dobré úrovni. Také by autorka ráda v neposlední řadě zmínila, že pokud má vychovatel sám dobrý vztah k pěveckým činnostem, je schopen začlenit je do téměř jakékoliv aktivity.

V neposlední řadě je nutné zmínit sborový zpěv a jeho specifika. V tomto pěveckém útvaru se mohou rovněž realizovat jedinci, kteří se například stydí zpívat jednotlivě, nebo kteří disponují nižší hlasovou polohou. Osobnost sbormistra hraje velkou roli v motivaci ke zpěvu. „Základem úspěšné sborové práce je předběžná soustavná a svědomitá příprava učitele na zkoušky sboru. Musí se důkladně seznámit s partiturou, obstarat údaje o skladateli, vzniku skladby, dovést stručně objasnit její obsah, ideu. Zvolí také způsob, jak

²² SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1*. Dr. Zdeněk Nouza. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1985. 312 s. Učebnice pro vysoké školy.(str.287)

bude píseň nebo skladba dětem předvedena jako celek. Učitel před nácvičkou zvolí tóninu odpovídající hlasovému rozsahu žáků, vymezí pěvecké fáze, uvědomí si funkci jednotlivých výrazových prostředků, určí formu doprovodu, zvolí metodu osvojení melodie a rytmu a připraví zvláštní cvičení pro obtížná místa... Veřejné vystoupení sboru by se mělo uskutečnit pokud možno brzy... První úspěchy děti velmi silně motivují a zvyšují chuť do práce.²³ Jedná-li se o sbor dospělých lidí, kam dochází dobrovolně a se zájmem je pro vedoucího ještě obtížnější získat si autoritu a tento zájem udržet. Velkou roli hraje výběr repertoáru, výše zmíněné správné a dostatečně dlouhé rozezpívání a přiměřená prezentace nacvičených písní.

Na závěr této kapitoly je nutné zmínit, že všechna východiska, která zde autorka nabízí, jsou omezena materiálním, prostorovým a finančním zázemím dané výchovné či vzdělávací instituce. Nejvýraznějším motivačním činitelem je vlastní příklad a zapálení pro zpěv.

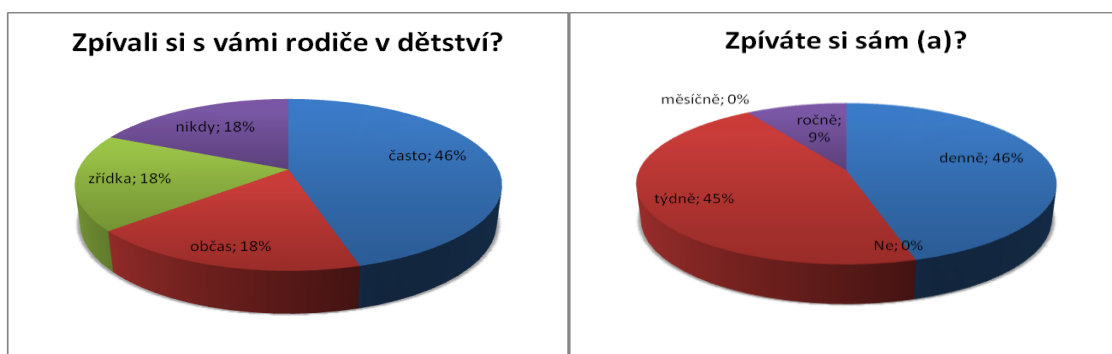
²³ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy I*. Dr. Zdeněk Nouza. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1985. 312 s. Učebnice pro vysoké školy.(str.281)

6 Praktická Část

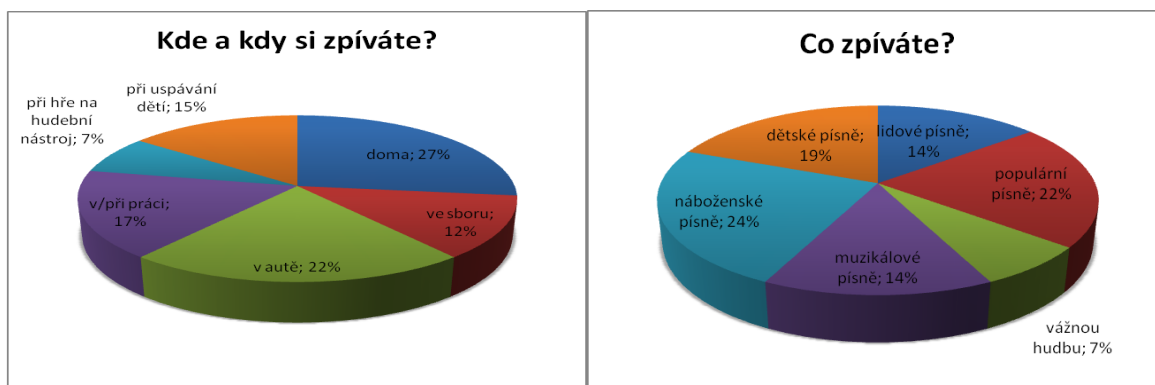
V praktické části se autorka věnuje dotazníkům a jejich vyhodnocení. Dotazovanými byli rodiče s dětmi. Cílem dotazníku bylo zjistit, jak často si jako rodiče respondenti zpívají, jak často zpívají svým dětem a co jim zpěv přináší. Rovněž bylo cílem autorky zachytit souvislosti mezi řečovým vývojem a tím, zda bylo či nebylo dětem zpíváno. Dále by mělo být z dotazníků patrné, na jakém místě mají rodiče prioritně hudební aktivity, například v porovnání se sportem a výukou jazyků.

1. Část - Aktivní zpěv

Z vyhodnocení prvních dvou otázek je patrné, že pokud bylo dotazovaným rodičům v dětství zpíváno i oni sami si dnes v dospělosti zpívají.

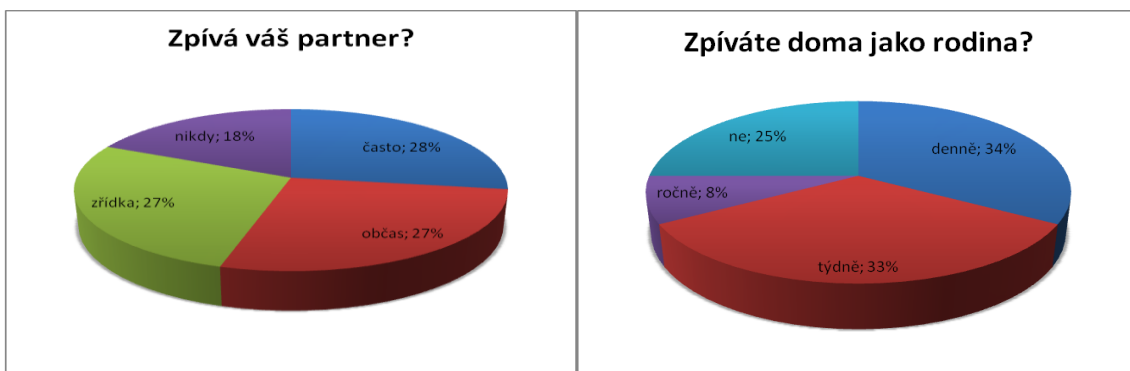
Následující otázky ukazují, kde a co si nejčastěji rodiče zpívají a jaký mají převážně hudební vkus

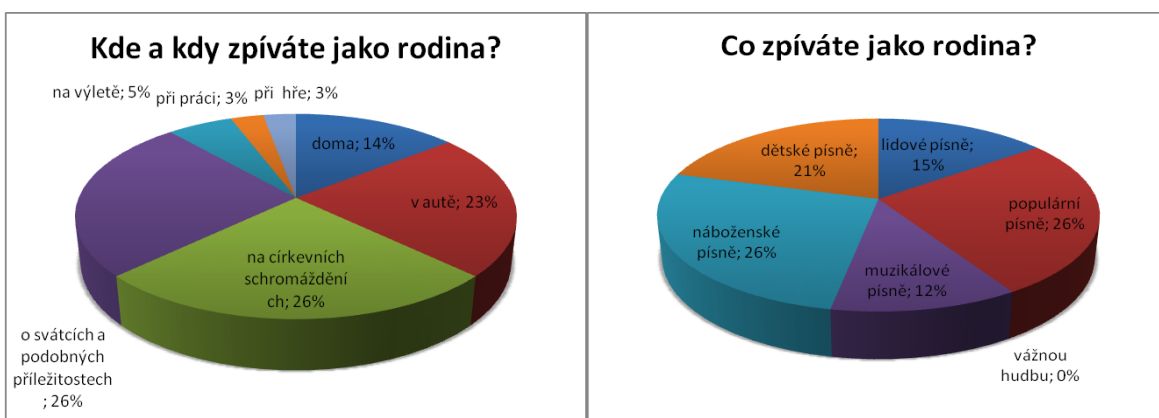
Odpovědi na otázku číslo 5 ukazují, že více než třetina rodičů se zpěvu v mládí věnovala, alespoň v jedné ze zmíněných forem.

V otázkách 7 a 8 je zachyceno jaký má dopad na zpěv v rodinách, když alespoň jeden z partnerů doma zpívá.

Dále můžeme vidět, kde je nejčastěji rodinný zpěv realizován a jaký repertoár nejhojněji zastoupen.

Příklad a vliv se projevuje v otázce číslo 11, kde rodiče odpovídají, zda se jejich děti věnují zpěvu.

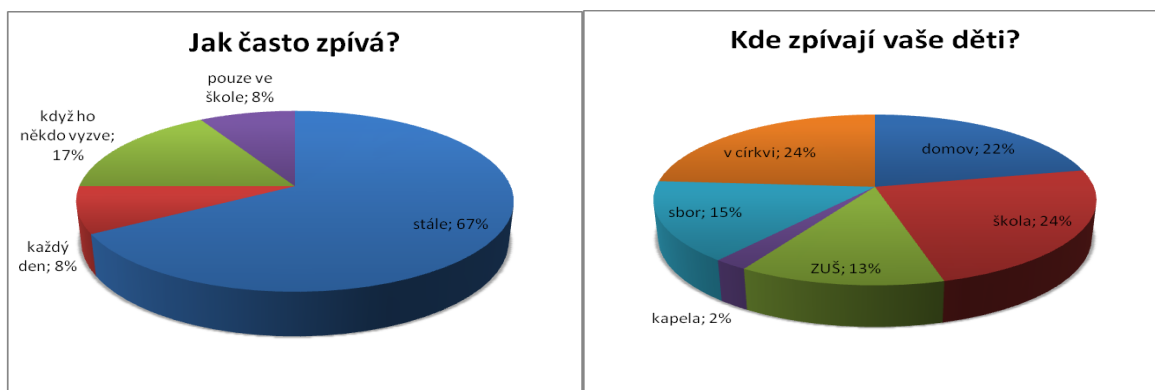
Z otázek 12 a 13 jasně vyplývá, že čím dříve začínáme dětem zpívat, tím dříve i ony začínají se zpěvem.

Největší procento dětí dotazovaných rodičů začalo jednoznačně mluvit do 1,5 roku a jedná se právě o rodiče, kteří uvedli, že svým dětem začali zpívat co nejdříve.

Následující graf ukazuje kde nejčastěji a jak často děti zpívají.

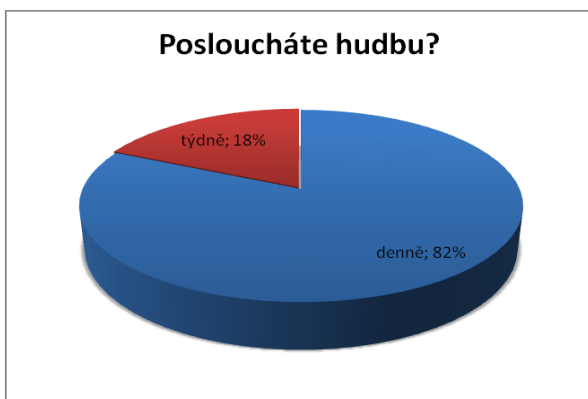
Je zajímavé sledovat zájem a vkus dnešních dětí, nejvíce zastoupeny jsou populární písně, ale s podivem své místo mají i písně náboženské.

Velmi důležitým faktorem pro další pěvecký vývoj je, zda děti zpívají rády – plných 100% rodičů uvádí, že jejich děti mají pěvecké činnosti v oblibě. Tudíž není nutné vyhodnocovat graficky.

2. Část – Pasivní poslech

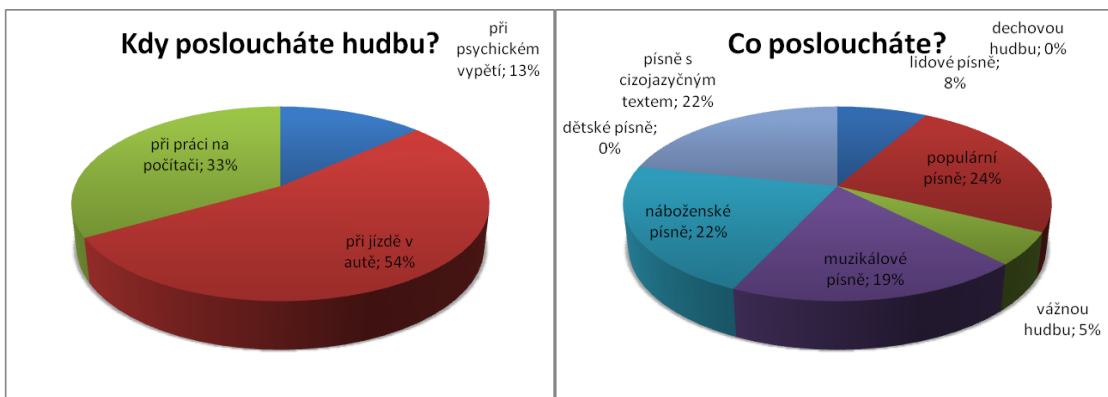
Plných 100% dotazovaných odpovědělo, že poslech hudby je součástí jejich života, z toho 82% lidí poslouchá hudbu každý den.

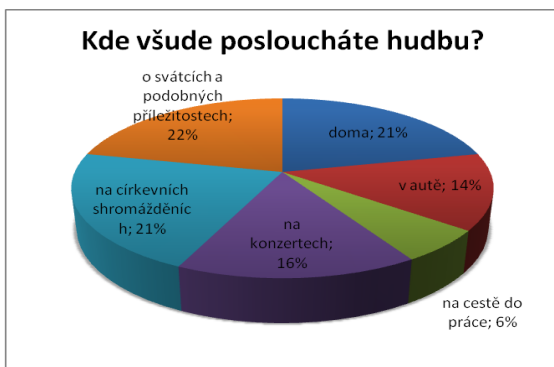

Většina respondentů také uvádí, že text hudby, kterou poslouchají, je pro ně důležitý.

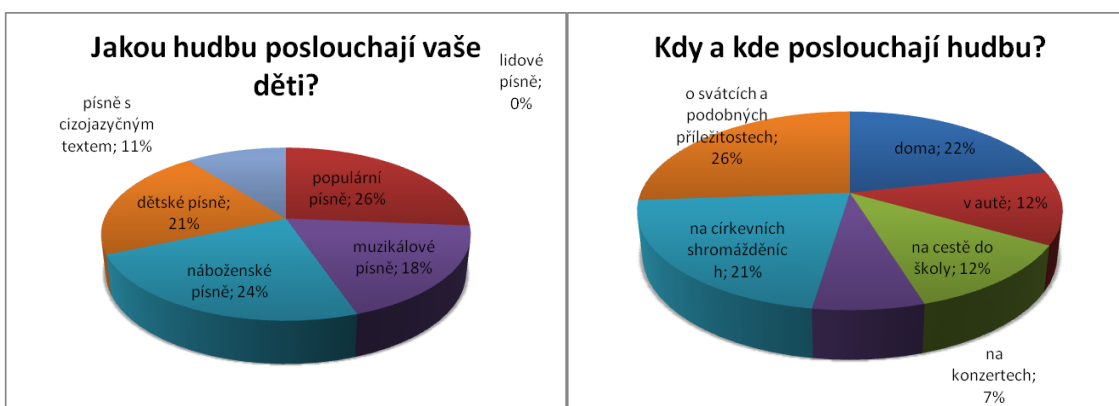
Otázky 3,4 a 5 ukazují, kde a kdy nejčastěji dotazovaní hudbu poslouchají a co je jejich prioritním žánrem.

Jednoznačnou odpověď dostáváme i na otázku, zda se děti respondentů věnují poslechu hudby. Plných 100% odpovědělo, že jejich děti poslouchají hudbu.

Dále autorka práce rovněž zjišťuje, kdy a kde poslouchají děti hudbu a jaký žánr je u nich v největší oblibě.

Z poslední otázky této části dotazníku vyplývá, že děti poslouchají hudbu velmi často.

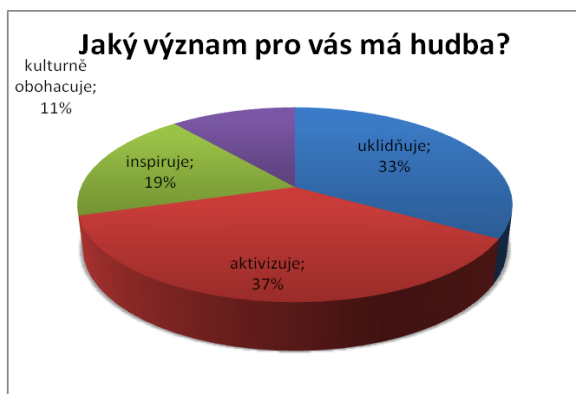

3. Část – Význam zpěvu

V první otázce respondenti přiřazovali čísla k prioritním aktivitám. Graf vykazuje, kolikrát byla dotyčná položka označená číslem jedna, potažmo, jak důležitá je tato aktivita pro dotazované. Hudební aktivity bohužel neobsazují první příčky. Nejlépe je na tom sport a četba.

Poslední otázka je spjatá s účinky zpěvu na jedince a s tím jaký význam pro něj hudba má.

Závěr

Z nastudovaných pramenů a proběhnuvšího výzkumu vyplývá, že ač má zpěv v rodinách a školních institucích určité nezastupitelné místo, stále je zde rovněž hodně prostoru pro zlepšování. Rodiče se snaží čas svých dětí naplňovat kvalitními aktivitami zpravidla zaměřenými na osobnostní rozvoj, ale v hierarchii důležitosti pro mnohé zpěv bohužel nezaujímá vrchní příčky.

Zpěv by se podle mého názoru měl stát každodenní součástí rodinného a školního života. Považuji za důležité, aby se vztah ke zpěvu budoval od samého počátku vývoje člověka. Toto mu pomůže v mnoha životních situacích, bude schopen se odreagovat, pociťovat radost z kreativní práce, kulturně se rozvíjet. Dětem zpěv napomáhá při rozvoji řeči, paměti, kreativity a mnohého dalšího.

Za cestu ke zlepšení stávající situace považuji zvýšení kvalifikovanosti hudebních pedagogů a jejich finanční ohodnocení, uvědomění si důležitosti pěveckých činností, zlepšení materiálního vybavení výchovných a vzdělávacích institucí a větší zapojení zpěvu do školní výuky a volnočasových aktivit.

Toto téma je široké a není možné ho zcela obsáhnout v rozsahu této práce. Úzce souvisí s tématem hudby jako takové a jejími účinky na člověka, kterých je nepřehledné množství a bylo by rovněž zajímavé dozvědět se o nich více.

Dle mého názoru by měl každý pedagog a vychovatel mít alespoň základní povědomí o hudební metodice a sám by měl zpívat s láskou a zapálením. Tento vztah by měl pedagog u ostatních podporovat nejen na základě pěveckého vzoru, vědomostí a praxe, ale hlavně laskavým přístupem, tolerancí k jejich vkusu a uvědomění si psychických a vývojových specifik.

Po vypracování této práce, které vedlo k upevnění mého vztahu ke zpěvu a hudbě, jsem se rozhodla ještě více pracovat na svém hudebním a pěveckém základu. Přála bych si své pedagogické působení naplňovat pěveckými aktivitami a stávat se tak dobrým pěveckým vzorem pro své okolí a rodinu. Budu-li tedy působit jako vychovatelka ve volnočasové sféře, hodlám se snažit do svých aktivit zapojovat pěveckou složku, podporovat hru na hudební nástroje a sama se v těchto oblastech rovněž zdokonalovat.

Seznam použitých zdrojů:

HANSLICK, Eduard. *O hudebním krásnu*. Jaroslav Střítecký. 3. vyd. Praha : Supraphon, 1973. 213 s.

HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. 87 s. ISBN 80-7041-076-0.

LINKA, Arne. *Kapitoly z muzikoterapie*. 1. vyd. Rosice u Brna : Gloria, 1997. 155 s. ISBN 80-901834-4-1.

PROCHÁZKOVÁ, Bára. Dítě, nebo auto? : Jak češi v krizi investují do vzdělání svých potomků. *Respekt*. 2009, roč. 20, XX 46, s. 34-35. Dostupný z WWW: <respekt.cz>.

SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy I*. Dr. Zdeněk Nouza. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1985. 312 s. Učebnice pro vysoké školy.

SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby II.* 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986. 140 s.

ŠTEFEK, František. My jsme malí muzikanti. *Moje Psychologie*. 2009, speciální 4, s. 20-22. Dostupný z WWW: <www.mojepsychologie.cz>.

Přílohy

Dotazník pro rodiče

A. Rozšířenost zpěvu v rodinách (v jakých podobách se vyskytuje)

Aktivní zpěv

- 1 Zpívali si s vámi rodiče v dětství? **často / občas / zřídka / nikdy**
- 2 Zpíváte si sám (a)? **Ano - denně / týdně / měsíčně / ročně**

Ne

- 3 Kde a kdy si zpíváte?

doma

ve sboru

v autě

v/při práci

při hře na hudební nástroj

při uspávání dětí

- 4 Co zpíváte?

lidové písně

populární písně

vážnou hudbu

muzikálové písně

náboženské písně

dětské písně

jiné

- 5 Věnoval(a) jste se v dětství, mládí zpěvu?(více než ve školní výuce)

Ano – sborový zpěv / sólový zpěv / kapela

Ne

- 6 Zpívá váš partner? **často / občas / zřídka / nikdy**
- 7 Zpíváte doma jako rodina? **Ano - denně / týdně / měsíčně / ročně**

Ne

- 8 Kde a kdy zpíváte jako rodina?

doma

v autě

**na církevních shromážděních
o svátcích a podobných příležitostech
jinde**

(kde?) _____

9 Co zpíváte jako rodina?

**lidové písně
populární písně
vážnou hudbu
muzikálové písně
náboženské písně
dětské písně
koledy
jiné**

10 Zpívají vaše děti? **Ano - denně / týdně / měsíčně / ročně**

Ne

11 Kdy jste začali vašim dětem zpívat?

V prenatálním období / po narození / do jednoho roku / do dvou let / později

12 Kdy vaše dítě začalo zpívat?

do jednoho roku / do dvou let / do tří let / později

13 Kdy vaše dítě začalo mluvit v jednoduchých větách?

1,5 roku, 2 roky, 2,5 roku, 3 roky, 3,5 roku, 4 roky

14 Jak často zpívá?

Stále / každý den / když ho někdo vyzve / pouze ve škole / vůbec

15 Kde zpívají vaše děti?

domov / škola / ZUŠ / kapela / sbor / v církvi / jinde – kde?

16 Co zpívají vaše děti?

**lidové písně, populární písně, vážnou hudbu, muzikálové písně,
náboženské písně, dětské písně, písně s cizojazyčným textem**

17 Zpívají vaše děti rády?

ano ne

Pasivní

1. Posloucháte hudbu? **Ano - denně / týdně / měsíčně / ročně**
Ne

2. Je pro vás důležitý text písní, které posloucháte?

ano ne

3. Co posloucháte?

lidové písně / populární písně / muzikálové písně / náboženské písně
/ dětské písně / relaxační hudbu / experimentální hudbu / vážnou hudbu
/ dechovou hudbu / country / jiné – co-

4. Kdy posloucháte hudbu?

při psychickém vypětí / v autě / při práci na počítači /
jiné _____

5. Kde všude posloucháte hudbu?

doma / v autě / na cestě do práce / koncerty / na církevních
shromážděních / o svátcích a podobných příležitostech / jinde a kde -

6. Poslouchají vaše děti hudbu?

ano ne

7. Jakou hudbu poslouchají vaše děti?

lidové písně / populární písně / muzikálové písně / náboženské písně /
dětské písně / relaxační hudbu / experimentální hudbu / vážnou hudbu /
dechovou hudbu / country /
jiné –
co _____

8. Kdy a kde poslouchají hudbu?

**Doma / v autě / na cestě do práce / koncerty / na církevních shromážděních
/ o svátcích a podobných příležitostech / jinde a
kde_____**

9. Jak často poslouchají hudbu? **Denně / týdně / měsíčně / ročně**

B. Přiřaďte, prosím, čísla od 1 do 8, s tím, že aktivita s číslem 1 bude mít nejvyšší preferenci a s číslem 8 nejnižší

Sportovní aktivity

Výtvarné aktivity

Výuka jazyků

Četba

Hudební aktivity

Aktivity dramatického charakteru

Tanec

Práce s PC

Jaký význam pro vás má hudba?

**Uklidňuje / aktivizuje / inspiruje / kulturně obohacuje /
jiné**

Věk:

Profese: